Sustainable Urban & Regional Development Studies Quarterly
Vol 7. Issue 4 , Winter 2027, Pages 131-151
ISSN (Online): 2783-0764
Journal Hompage https://www.srds.ir/

Investigating the Capacities and Challenges of the City-Port of Bushehr for City Diplomacy and Sisterhood[1]

Aliakbar Kiani[1*], Mohammad Mansouri Moghadam[2]
1.Assistant Professor, Department of Persian Gulf Historical Stuides, Persian Gulf Research Institue, Persian Gulf University, Boushehr, Iran.
2.Assistant Professor, Department of History, Faculty of litretaure and Humanity, Persian Gulf University, Boushehr, Iran.

ARTICLEINFO

Research Paper

Article history:
Received: 29 May 2026
Accepted: 05 September 2026
Published online: 09 September 2026

Keywords: *Urban diplomacy, city sisterhood, Bushehr port city, sustainable urban development, capacities and obstacles, SWOT model.*

https://www.srds.ir/?adsc=4192

Abstract

Background and Objective: The city-port of Bushehr is considered one of the most important gateways for Iran to the world due to its strategic location on the Persian Gulf coast, long history in maritime trade, presence of foreign consulates, and extensive cultural interactions. However, the economic developments of recent decades, the development of rival ports, the consequences of the imposed war, and the continued weakness of transportation networks have reduced the international role and the decline of the commercial and cultural functions of this city. In such circumstances, city diplomacy and the establishment of sisterhood ties can be considered as an effective tool for redefining Bushehr's position in the regional and global arena. The present study aims to identify the capacities and obstacles of Bushehr city for utilizing city diplomacy and presenting operational priorities for sisterhood .

Methodology: This study was conducted with a descriptive-analytical approach and based on qualitative data, by reviewing library resources, documents, and related studies, as well as obtaining expert opinions. Semi-structured interviews were conducted with 12 senior managers and experts in the province and the data were coded using thematic analysis. The SWOT matrix was used to summarize the data and draw conclusions.

Results and Findings: The findings show that historical background, multicultural identity, port location, and industrial and tourism capacities are among the most important advantages, and on the other hand, the lack of communication infrastructure (especially rail and air), institutional limitations, and weak strategic planning are among the most important obstacles for Bushehr to establish sisterhood relations with peer cities. Also, among the 25 proposed cities, Dubai (UAE) was given first priority and Shanghai (China) was given second priority. The extracted operational strategy requires the development of an active strategy in the field of urban diplomacy, attracting capital and tourists, and achieving sustainable development.

Citation. Kiani, A. & Mansouri Moghadam, M. (2027). Investigating the Capacities and Challenges of the City-Port of Bushehr for City Diplomacy and Sisterhood. ***Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)***, 7(4), 131–151.
https://www.srds.ir/article_252673.html?lang=en

© The Author(s). Publisher: ***Private with Cooperation Iranian Geography and Urban Planning Association.***

[1] This article is derived from a research project commissioned by the Center for Research and Strategic Studies of the Bushehr Municipality, conducted under research contract No. 52748 in the year 1404.

* **Corresponding author:** kiani@pgu.ac.ir

Journal of Sustainable Urban and Regional Development Studies
(JSURDS)
Vol 7. Issue 4 , Winter 2027, Pages 131-151
ISSN (Online): 2783-0764
Journal Hompage https://www.srds.ir/

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

As Iran's historic gateway to the world, the port city of Bushehr—owing to its natural geographical location and maritime trade heritage—has for centuries hosted international merchants and travelers, establishing itself as a cosmopolitan and multicultural city. The establishment of consulates, the first printing press, and various manifestations of modernity within the port bear witness to its distinguished status in international interactions. However, industrial shifts, the development of rival ports, and the imposed war have severely undermined the city's strategic and international standing, effectively removing it from the global transit circuit (Hamidi, 2005). Against this backdrop, city diplomacy and sister-city ties offer a potential strategy for revitalizing this port city. Sister-city partnerships—the most recognized instrument of city diplomacy—play a pivotal role in strengthening cultural, economic, and tourism ties between cities; today, they form a non-profit network comprising over 16,484 official links connecting 12,596 cities across 165 countries (Cohen, 2020; Manfredi-Sánchez, 2022).

The present study aims to prioritize potential sister cities for Bushehr based on multiple criteria spanning economic, cultural, infrastructural, and political dimensions. The research is necessitated by the fact that, despite the emphasis placed by high-level documents—such as the "Resistance Economy" policies—on expanding public diplomacy, no systematic study has yet been conducted to prioritize sister cities for Bushehr; the absence of a clear roadmap has resulted in the squandering of regional resources and choices based on arbitrary preferences rather than strategic analysis. The research introduces an innovation by presenting a hybrid model based on SWOT analysis; this model not only lists potential sister cities but also determines their implementation priority and formulates an operational strategy (Suvin & Amiri, 2022; Ghorchi et al., 2022). The research questions are: What are the most significant potentials and obstacles regarding sister-city relations for Bushehr? Which international cities should be prioritized? And what is the SWOT-based operational strategy? The hypotheses posit that historical-cultural potentials and geopolitical location serve as the primary facilitating factors, while infrastructural and institutional obstacles constitute the main impediments to Bushehr's city diplomacy.

Methodology

This study is applied in nature and employs a mixed-methods design (sequential exploratory) with a predominantly descriptive-analytical approach. Data were collected through a review of existing literature-including high-level policy documents, domestic and international scholarly articles, municipal and provincial government reports, and international databases-as well as through in-depth, semi-structured interviews with 12 senior managers and experts specializing in urban planning, economics, diplomacy, and port operations in Bushehr Province. Sampling was conducted using the snowball method until theoretical saturation was reached, with a minimum of 10 years of relevant professional experience serving as the criterion for participant selection. Qualitative data were analyzed using thematic analysis across three stages-open, axial, and selective coding-resulting in the identification of 42 initial codes, 12 sub-categories, and 4 main categories: capacities, barriers, opportunities, and threats. To enhance the validity of the findings, triangulation (combining documentary and interview data), participant validation, and data convergence techniques were employed. Research limitations included restricted access to senior executives, the absence of integrated quantitative data, and time constraints.

Results and Discussion

Research findings indicate that, unlike major Iranian metropolises such as Tehran, Isfahan, and Shiraz, the port city of Bushehr maintains a very limited presence in the realm of city diplomacy and sister-city partnerships. This situation can be attributed to three primary factors: first, a lack of necessary infrastructure for extensive international activities; second, an urban economy focused on oil, gas, and energy industries rather than tourism and cultural exchange; and third, policy priorities that constrain resources for small and medium-sized cities. Nevertheless, given its rich historical background, prime geopolitical location, and unique cultural and natural assets, Bushehr possesses the potential to regain its international standing.

A SWOT matrix analysis reveals that Bushehr's key strengths include its geopolitical location and proximity to open waters, its historical-commercial heritage and multicultural identity, the presence of a free trade-industrial zone, tourism potential (historical, natural, and musical), oil and gas industries, and its indigenous architecture and pristine coastlines. Conversely, major weaknesses include inadequate rail and air transport infrastructure, the

Journal of Sustainable Urban and Regional Development Studies
(JSURDS)
Vol 7. Issue 4 , Winter 2027, Pages 131-151
ISSN (Online): 2783-0764
Journal Hompage https://www.srds.ir/

deterioration of the urban fabric, deficiencies in strategic planning and institutional structure, weak private sector participation, a shortage of specialists in international relations, and constraints on urban development caused by the presence of military bases and the nuclear power plant. Opportunities ahead include the revival of the Maritime Silk Road, investment interest from Persian Gulf states, membership in international urban organizations, rising demand for cultural-maritime tourism, and support for public diplomacy within high-level policy frameworks. On the other hand, key threats include international sanctions, negative media publicity, legal restrictions regarding convention participation, fierce competition from regional ports (Dubai, Sharjah, Doha), and the detrimental environmental and health impacts of the oil industry (Van Ham, 2008; Amini Nejad, 2021).

Based on the Internal-External (IE) matrix analysis and the intersection of factors, the optimal operational strategy is defined as: "Establishing special maritime cooperation and sister-city relationships-prioritizing port cities in the Persian Gulf (Muscat, Basra, Kuwait City) and East Asia (Fuzhou, Penang, Busan) that share historical and economic ties-with the aim of attracting investment, transferring technology, developing maritime tourism, and redefining Bushehr's international role." Operational measures under this strategy include forming a specialized urban diplomacy task force; preparing a multilingual package showcasing local capacities; actively participating in the Asian Mayors Forum (AMF) and the UNESCO Creative Cities Network; conducting targeted negotiations with priority cities; hosting an annual Southern music and culture festival; and formulating a comprehensive document for attracting foreign investment.

Prioritizing the 30 proposed cities based on the weighting of four criteria-economic (35%), cultural-historical (25%), infrastructure-transportation (25%), and political-security (15%)-indicates that Muscat (Oman), Fuzhou (China), Genoa (Italy), Mersin (Turkey), Kuwait City, Basra (Iraq), Karachi (Pakistan), Alexandria (Egypt), and Penang (Malaysia) fall into the top tier of very high priority. Cities in the Persian Gulf and East Asia are proposed as short-term priorities (1–3 years) due to their superior economic and infrastructural metrics, whereas European cities (excluding those in Turkey) are suggested as long-term priorities (5 years) due to sanctions, geographical distance, and a lack of cultural commonalities. Despite their previously high rankings, the ports of Dubai and Doha are currently deemed unsuitable options due to recent regional conflicts, while Russian cities such as Kaliningrad ranked lowest due to international sanctions and high logistics costs.

The study also emphasizes the necessity of city branding as a driver of city diplomacy. Tangible components of Bushehr's brand include the sea, architecture, historical structures, cuisine, the bazaar, nature tourism, and birdwatching; intangible components include music, the people and their hospitality, customs and traditions, and local stories (Amini Nejad, 2021). Finally, membership in international bodies-such as the UNESCO Creative Cities Network, the International Association of Ports and Harbors (IAPH), and the Asian Mayors Forum (AMF)-is proposed to complement sister-city ties.

Conclusion

By addressing three key questions, this study demonstrates that Bushehr's most significant assets for city diplomacy include its geopolitical location, historical-commercial background, multicultural identity, Free Trade-Industrial Zone status, tourism potential, and oil and gas industries. Conversely, the primary obstacles identified are inadequate transport infrastructure, a dilapidated urban fabric, weak strategic planning, limited private sector participation, and constraints on urban expansion caused by military bases and the nuclear power plant. In the prioritization of potential sister cities, Dubai, Shanghai, Istanbul, Qingdao, and Doha ranked first through fifth, respectively, while Russian cities ranked lowest due to geographical distance, a lack of cultural commonalities, and sanctions. The core strategy derived from the SWOT analysis focuses on maritime cooperation and sister-city partnerships, prioritizing the Persian Gulf region and East Asia; implementation requires establishing a specialized city diplomacy task force, preparing a multilingual promotional package showcasing local assets, actively participating in international forums, conducting targeted negotiations with priority cities, hosting an annual Southern music and culture festival, and formulating a comprehensive foreign investment attraction plan. Ultimately, developing city diplomacy for Bushehr is not merely a luxury option but a strategic necessity to overcome underdevelopment, attract capital, boost tourism, and redefine the port city's role within regional and global systems-a goal that demands collective will, medium-term planning (at least five years), and coordination between local and national institutions.

Declarations

Funding: This article is taken from a research project commissioned by the Bushehr Municipality Research and Strategic Studies

Journal of Sustainable Urban and Regional Development Studies
(JSURDS)
Vol 7. Issue 4 , Winter 2027, Pages 131-151
ISSN (Online): 2783-0764
Journal Hompage https://www.srds.ir/

Center under research contract number 52748, conducted in 2025

Authors' Contribution: The authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest: The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments: We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

References

1.Afzali, Seyyed Mohammad Javad; Shakour, Ali; Khorram Bakht, Ahmad Ali, (2022). Designing a model of the impact of adopted sister cities on urban development with emphasis on urban diplomacy and national development, *Geography and Regional Planning*, Year 12, No. 4, pp. 977-993 (in Persian) https://doi.org/10.22034/jgeoq.2022.307427.3336

2.Ahmadi, T., Jafari, Y., Rahimi, E. (2021). Analyzing of spatial inequalities in terms of territorial spatial arrangement (Case study: Bushehr province of Iran). *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 2(1), 1-16. (in Persian) www.srds.ir/article_132470_5f7d801d3a47a73727ee4eb22c3ae950.pdf

3.Amini Nejad, Gholam Reza, (2021). Analysis and evaluation of effective components in urban tourism branding (case study of Bushehr Port), research project for the General Directorate of Cultural Heritage, Tourism and Handicrafts of Bushehr Province. (in Persian)

4.Bushehr Province Management and Planning Organization, (2026). Selected Economic, Social and Cultural Indicators and Indicators of Bushehr Province, Publication of the Statistics and Information Department (in Persian)

5.Ehsanifar, Mina, (2012). Explaining the role of adopted sister cities in increasing convergence and developing political and cultural relations with Isfahan, Supervisor: Enayatollah Yazdani: MA thesis, University of Isfahan (in Persian)

6.Cohen, Gil, (2020). the sister cities program and tourism, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, Volume 45, Pages 182-191, https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2020.08.012

7.Cremer, R. D.; Anne, D. B.; & Ann, D., (2003). International Sister-Cities: Bridging the Global-Local Divide. *American Journal of Economics and Sociology*, 60, 377-401, https://doi.org/10.1111/1536-7150.00066

8.Dehshiri, Mohammad Reza, (2013). Paradiplomacy in the Age of Globalization: A Case Study of Urban Diplomacy, *Quarterly Journal of Strategic Studies in Public Policy*, Volume 4, Issue 13, March 2013, Pages 34-54 (in Persian) https://sspp.iranjournals.ir/article_5698.html

9.Ghorchi, Morteza; Razavian, Mohammad Taqi; Dastvareh, Fereshteh, (2022). Urban Diplomacy and Its Legal Status at the Scale of Local Governments, *Bi-Quarterly of Human Built Environment Studies*, Volume 1, Number 2, Fall and Winter, pp. 51-71 (in Persian) https://doi.org/10.30487/hmes.2023.1972284.1020

10.Ghorchi, Morteza; Kaviani-Rad, Javad, (2019). Studying the Compatibility of Urban Diplomacy with the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran, Case Study: Sister Cities of the Tehran Metropolitan Area, *Geopolitics Quarterly*, Year 15, Issue 1, Spring, pp. 60-84 (in Persian) https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17354331.1398.15.53.3.4

11.Grandi, Lorenzo Kihlgren, (2020). City Diplomacy; Cities and the Global Politics of the Environment, Springer Nature, https://doi.org/10.1007/978-3-030-60717-3

12.Hamidi, Seyed Jafar, (2005). The Beautiful Province of Bushehr, Shoro Publishing (in Persian)

13.Mashhad Municipality, (2013). Roads Taken and Untaken: Documentary Activities and Experiences of Mashhad Municipality. Ahang Ghalam Publications (in Persian)

14.Mashhad Municipality International Cooperation Group, (2017). Report on the Achievements of Mashhad Municipality from Interaction with International Organizations, Mashhad: Planning and Development Department of Mashhad Municipality (in Persian)

15.Manfredi-Sánchez, Juan Luis, (2022). The political economy of city diplomacy, *Economic and Political Studies*, 10:2, 228-249, https://doi.org/10.1080/20954816.2021.1899622

16.Moghtafari, A., Talachian, M., Estelaji, A. R. and Mohammad Reza, F. B. (2026). Meta-Analysis of Scientific Articles on the Concept of Smart Sustainable Cities in Iran and Worldwide. *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 7(2), 80-95. (In Persian) www.srds.ir/article_233616_4493cc142ee2f4c2df4d54fc970d83ba.pdf

17.Njezula, Luncedo, (2021). City Diplomacu: paper collection, South African cites network, https://www.sacities.net/wp-content/uploads/2021/01/City-Diplomacy-Papers_Volume-1_.pdf

18.Reich, S., (2013). City Diplomacy: The Role of Cities in the International System. Routledge.

Journal of Sustainable Urban and Regional Development Studies
(JSURDS)
Vol 7. Issue 4 , Winter 2027, Pages 131-151
ISSN (Online): 2783-0764
Journal Hompage https://www.srds.ir/

19.Sistercities, (2021 A). Retrieved from city of San Antonio Donates to Chennai sister city for COVID RELIEF , Jun 11: https://sistercities.org/2021/06/11/cityof- san-antonio-donates-10k-to-chennai-sister-city-for-covid-relief/

20.Sistercities, (2021 B). Retrieved from sister cities aapi highlight stories , May 28: https://sistercities.org/2021/05/28/sistercities-aapi-highlight-stories/

21.Surmacz, Beata, (2018). City diplomacy, Barometer regionally, no 16, https://doi.org/10.56583/br.382

22.Suvin, Afe; Amiri, Soheila (2022). Urban Diplomacy: Current Trends and Future Prospects, Translator: Mohsen Amiri, Tehran: Soroush Publishing (in Persian)

23.Tadbir Shahr (2019). Strategic planning and development of the five-year strategic plan for the Bushehr Port Municipality 2019-2024, client: Bushehr Municipality (in Persian)

24.Tafazzoli, Hossein; Mohammadi, Yousef and Tavakoli, Mohammad (2021) Investigating the status and importance of sister cities and the capacities of urban sisterhood in Iran, *Science of Political Interpretation*, Year 3, Issue 09, Winter, pp. 58-86 (in Persian) https://ensani.ir/fa/article/493832

25.Van Ham, Peter, (2008). "Place Branding: The State of the Art," The Annals of the American Academy of Political and Social Science 616 (March 2008): 127-133, https://doi.org/10.1177/0002716207312274

26.Zainali, Hajar (2008). Sisterhood of Cities, Municipalities, Year 9th Bahman, Issue 92 (in Persian) https://www.magiran.com/paper/showpdf/1e5ca882-850b-4eaa-b12f-b531d2ec073c?p=885283&m=1108

فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای

نوع مقاله: پژوهشی

فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای

https://www.srds.ir/article_252673.html?lang=fa

دوره هفتم، شماره چهارم، پیاپی (۲۶)، زمستان ۱۴۰۵

صص ۱۵۱-۱۳۱

بررسی ظرفیت‌ها و چالش های شهر– بندر بوشهر برای دیپلماسی شهری و خواهرخواندگی[1]

علی اکبر کیانی* : استادیار، گروه مطالعات تاریخی خلیج فارس، پژوهشکده خلیج فارس، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران.

محمد منصوری مقدم: استادیار، گروه تاریخ، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۰۳/۰۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۶/۱۴

چکیده

زمینه و هدف: شهر-بندر بوشهر به دلیل موقعیت راهبردی در ساحل خلیج فارس، سابقه طولانی در تجارت دریایی، حضور کنسولگری های خارجی و تعاملات گسترده فرهنگی، از مهمترین دروازه های ارتباطی ایران با جهان به شمار می آمده است. با این حال، تحولات اقتصادی دهه های اخیر، توسعه بنادر رقیب، پیامدهای جنگ تحمیلی و تداوم ضعف شبکه های حمل ونقل، موجب کاهش نقش بین المللی و افول کارکردهای تجاری و فرهنگی این شهر شده است. در چنین شرایطی، دیپلماسی شهری و ایجاد پیوندهای خواهرخواندگی می تواند به عنوان ابزاری مؤثر برای بازتعریف جایگاه بوشهر در عرصه منطقه ای و جهانی مطرح شود. پژوهش حاضر با هدف شناسایی ظرفیتها و موانع شهر بوشهر برای بهره گیری از دیپلماسی شهری و ارائه اولویتهای عملیاتی خواهرخواندگی انجام شده است.

روش شناسی: این مطالعه با رویکردی توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر داده های کیفی، از طریق بررسی منابع کتابخانه ای، اسناد و مطالعات مرتبط و نیز اخذ دیدگاه های کارشناسان صورت گرفته است. با ۱۲ نفر از مدیران عالی استان مصاحبه نیمه ساختاریافته انجام شد و داده ها با روش تحلیل مضمون کدگذاری گردید. از ماتریس SWOT به منظور جمعبندی داده ها و نتیجه گیری بهره برداری گردید.

یافته ها و نتایج: یافته ها نشان می دهد که پیشینه تاریخی، هویت چندفرهنگی، موقعیت بندری و ظرفیتهای صنعتی و گردشگری از مهمترین مزیتها و در مقابل، کمبود زیرساختهای ارتباطی (به ویژه ریلی و هوایی)، محدودیتهای نهادی، ضعف برنامه ریزی راهبردی از مهمترین موانع بوشهر برای برقراری روابط خواهرخواندگی با شهرهای همتراز به شمار می روند. همچنین، از میان ۲۵ شهر پیشنهادی، شهر دبی (امارات) در اولویت اول و شانگهای (چین) در اولویت دوم قرار گرفتند. راهبرد عملیاتی استخراج شده ضرورت تدوین راهبردی فعال در حوزه دیپلماسی شهری و جذب سرمایه و گردشگر و تحقق توسعه پایدار را ایجاب می نماید.

کلیدواژه ها: دیپلماسی شهری، خواهرخواندگی شهرها، شهر-بندر بوشهر، توسعه پایدار شهری، ظرفیت‌ها و موانع، مدل SWOT.

---

[1] این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی به سفارش مرکز پژوهش و مطالعات راهبردی شهرداری بوشهر طی قرارداد پژوهشی منعقده شماره ۵۲۷۴۸ انجام گرفته در سال ۱۴۰۴ می باشد.

* **مسئول مکاتبات:** kiani@pgu.ac.ir

ارجاع به این مقاله: کیانی، علی اکبر و منصوری مقدم، محمد. (۱۴۰۵). بررسی ظرفیت ها و چالش های شهر- بندر بوشهر برای دیپلماسی شهری و خواهرخواندگی. ***فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای***، ۷(۴)، ۱۳۱-۱۵۱.

این مقاله با دسترسی آزاد است که تحت شرایط و ضوابط مجوز Creative Commons Attribution(CC BY) توزیع شده است.

OPEN ACCESS

مقدمه و بیان مسأله

بندر بوشهر شهری است که به طور تاریخی و بواسطه ویژگیهای جغرافیایی طبیعی مبدا ورودی به کشور ایران حداقل تا سده اخیر بوده است. این مهم با توجه به اهمیت دریانوری بین المللی، این شهر-بندر را عملاً به پایگاهی بین المللی تبدیل نموده بود که مبدا یا مقصد بسیاری از تجار و سیاحان جهان می شده و خود عملاً شهری جهانی و چند فرهنگی بوده است. چنین تعاملاتی به ارتقاء سطح فکری و فرهنگی مردمان این خطه و امکان همزیستی سازنده کمک شایانی نمود، کما اینکه استقرار کنسولگری‌ها و اولین چاپخانه و یا میدان فوتبال و بسیاری صنایع و مظاهر مدرنیته به همین اعتبار از این بندر پا به ایران گذاشتند.

اما تحولات صنعتی کشور طی چند دهه اخیر و توسعه بنادر رقیب که دسترسی سریعتری به خشکی ایران داشته اند و وقوع جنگ تحمیلی پس از انقلاب اسلامی، لطمات جدی به ظرفیتهای تجاری و اهمیت استراتژیک بوشهر وارد نمود، به نحوی که شهرت و کاربرد بین المللی خود را عملاً از دست داد. حذف شدن از مدار ترانزیتی بین المللی که با عدم ساخت راه آهن و حتی بزرگراه مواصلاتی به مرکز همچنان تداوم دارد، باعث کاهش بالندگی و سرزندگی این شهر شده و فرصتهای بیشماری در روند توسعه محلی از آن گرفته شد. تداوم این وضع و در حاشیه ماندن باعث می شود بوشهر تاریخی که دیرزمانی دروازه آبی ایران به جهان بود و خود چون مرواریدی در این ساحل میدرخشید، همچنان از مدار ارتباطات و توسعه روز بین المللی و الگوبرداری از بنادر زیبای جهان محروم بماند. در عین حال تکیه به منابع مالی حاصل از انرژی فسیلی موجود در استان که دیر یا زود به مضیقه خواهد افتاد، دورنمای زیست پایدار این شهر را در معرض خطر قرار داده است (Hamidi, 2005).

در این بستر، دیپلماسی شهری و پیوندهای خواهرشهری می تواند روزنه ای امید برای احیای این نهنگ پیر (از القاب محلی بوشهر) فراهم نماید و در دستور کار مدیران شهری قرار گیرد. در عصر جهانی شدن و گسترش فزاینده اطلاعات و ارتباطات شهروندان، هر چه شهرها بتوانند منزلت و جایگاه خود را از سطح ملی به سطح منطقه ای و یا بین المللی ارتقاء دهند، به نوعی بستر رشد و توسعه دیپلماسی (مردم – دولت) در کشور به مرحله عملیاتی خواهد رسید. به این ترتیب زمینه جذب گردشگران، سرمایه گذاران، رونق اقتصادی و انتقال اطلاعات و هویتهای فرهنگی فراهم خواهد شد. با توجه به اهمیت تبلیغ برای ایجاد جذابیت های مورد نظر گردشگران، دیپلماسی شهری با حضور فعال در شهرهای کشورهای مختلف و با ایجاد نماد و برند خاص برای شهر و نیز توسعه مبادلات فرهنگی، زمینه این مهم و متعاقب آن درآمدزایی برای شهر و شهرداری را فراهم نموده اند(Cohen, 2020) .

امروزه خواهرشهرها، از طریق «سازمان جهانی شهرهای خواهرخوانده» شبکه غیرانتفاعی و غیردولتی گستردهای را تشکیل می دهند که رشد و توسعه پایدار و تعاملات فرهنگی شهرها را در قالب رشد اقتصادی، توسعه فرهنگی و توسعه صنعت گردشگری در پی داشته است. در حال حاضر بیش از ۱۶۴۸۴ پیوند خواهرشهری رسمی بین ۱۲۵۹۶ شهر از ۱۶۵ کشور جهان برقرار است (Manfredi-Sánchez, 2022). مفاد این قراردادها موضوعات فرهنگی، اقتصادی و بازرگانی و اخیراً ورزشی را شامل می شود. علت به کارگیری واژه خواهرخواندگی به این اعتبار است که در بیشتر زبانهای دنیا واژه شهر مؤنث است. معمولاً دو شهر برای خواهرخواندگی باید دارای تشابهاتی باشند، مثلاً دو شهر تاریخی، دو شهر علمی یا دانشگاهی یا دو بندر یا حتی دارای دو سمبل مشترک باشند که این انگیزه را ایجاد کند. رونق و رواج گردشگری بین دو شهر خواهرخوانده و نامگذاری متقابل نام خیابانهایی به نام شهر خواهرخوانده از جمله نتایج اعلام خواهرخواندگی شهرهاست (Suvin & Amiri,2022).

ضرورت و نوآوری پژوهش: با وجود تأکید اسناد بالادستی نظیر سیاستهای اقتصاد مقاومتی بر توسعه دیپلماسی عمومی و نقش آفرینی شهرها در عرصه بین الملل، تاکنون هیچ مطالعه نظام مندی برای اولویتبندی شهرهای خواهرخوانده بوشهر بر اساس معیارهای چندگانه (اقتصادی، فرهنگی، زیرساختی و سیاسی) انجام نشده است. این پژوهش از آن جهت ضرورت می یابد که عدم وجود نقشه راه شفاف در این حوزه، باعث اتلاف سرمایه های منطقه ای و انتخابهای

سلیقه ای در عقد قراردادهای خواهرخواندگی شده است. نوآوری این پژوهش در ارائه مدلی است که نه تنها شهرهای پیشنهادی را لیست می کند، بلکه اولویت اجرایی آنها را مشخص می سازد و بر اساس ماتریس SWOT، راهبرد عملیاتی تدوین می کند. همچنین، این مطالعه با تلفیق دیدگاه های خبرگان محلی و داده های کتابخانه ای، موانع نهادی و حکمرانی فراروی دیپلماسی شهری بوشهر را به صورت نظام مند احصاء نموده است.

سوالات پژوهش: مساله پژوهش حاضر این است که ظرفیتها و چالشهای شهر بوشهر برای برقراری پیوندهای خواهرخواندگی با شهرهای دیگر در سطح بین المللی و بهره مندی از دستاوردهای آن در توسعه شهری خود چیست؟ بر این اساس، سؤالات پژوهش عبارتند از:

۱. مهمترین ظرفیت‌ها و موانع شهر-بندر بوشهر برای برقراری پیوندهای خواهرخواندگی کدامند؟

۲. شهرهای بین المللی دارای اولویت برای خواهرخواندگی با بوشهر بر اساس معیارها کدام اند؟

۳. راهبرد عملیاتی مبتنی بر تحلیل SWOT برای توسعه دیپلماسی شهری بوشهر چیست؟

فرضیه های پژوهش: ۱ .به نظر می رسد ظرفیتهای تاریخی–فرهنگی و موقعیت ژئوپلیتیک (نظیر پیشینه تجارت دریایی، هویت چندفرهنگی، و مجاورت با خلیج فارس) از یک سو، و موانع زیرساختی–نهادی (نظیر کمبود حمل ونقل ریلی و هوایی، ضعف برنامه ریزی راهبردی، و مشارکت پایین بخش خصوصی) از سوی دیگر، به ترتیب مهمترین عوامل تسهیلگر و بازدارنده دیپلماسی شهری بوشهر محسوب می شوند.

۲. به نظر می رسد شهرهای دارای اشتراکات جغرافیایی–فرهنگی و اقتصادی–تجاری با بوشهر (مانند شهرهای بندری خلیج فارس و آسیای شرق)، در مقایسه با شهرهای فاقد این اشتراکات (مانند شهرهای اروپای شمالی و شرقی)، از امتیاز بالاتری در اولویت بندی خواهرخواندگی برخوردارند؛ به گونه ای که معیارهای اقتصادی و زیرساختی وزن بیشتری نسبت به معیارهای صرفاً سیاسی یا نمادین در این اولویت بندی دارند.

۳. به نظر میرسد راهبرد مبتنی بر استفاده همزمان از نقاط قوت داخلی (موقعیت بندری، منطقه آزاد، پیشینه تاریخی) و فرصتهای خارجی (احیای جاده ابریشم دریایی، گرایش کشورهای همسایه به سرمایه گذاری)، کارآمدترین راهبرد برای توسعه دیپلماسی شهری بوشهر است و پیاده سازی آن مستلزم تمرکز بر اولویتهای کوتاه مدت جغرافیایی (خلیج فارس و آسیای شرق) و اقدامات عملیاتی مشخصی نظیر عضویت در نهادهای بین المللی و مذاکره با شهرهای هدف می باشد.

مبانی نظری پژوهش

پیدایی و گسترش دیپلماسی شهری به عنوان ابزاری برای توسعه ملی مبتنی بر اقتصاد نئولیبرالیسمی با انتشار آثار رابرت ماندل و آرتور فلمینگ مرتبط بود. در مرحله بعد، در دهه های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ فریدریش هایک فیلسوف اقتصادی و میلتون فریدمن آن را گسترش دادند. در اینکه این نوع از دیپلماسی چه زمانی ظهور یافت، دو نظریه وجود دارد: نظریه اول آن را نوعی بازگشت تاریخی با استناد بر سلسله شبکه های ارتباطی اقتصادی شهرهای چین با شهرهای امپراطوری مجاور مانند سمرقند، تاشکند، اصفهان و بغداد می داند و در نظریه ای دیگر آن را پدیده ای نوظهور در نظام جهانی معرفی می کند (Suvin & Amiri,2022).

با توجه به رشد حکومتهای محلی در عرصه بین المللی در عصر جهانی شدن، شهرها و استانها را می توان بازیگران نوین در روابط بین الملل معاصر دانست. روند مزبور منجر به توسعه فدرالیسم و حکمرانی چندسطحی در محیط نوین جهانی شده است. پدیده پارادیپلماسی در عصر جهانی شدن را میتوان امری چالش برانگیز از منظر مفهومی و عملی دانست (Dehshiri, 2013).

خواهرخواندگی یکی از شناخته شده ترین ابزارهای دیپلماسی شهری است که از آن برای ایجاد روابط پایدار و دوطرفه میان شهرها استفاده می شود. این ابزار به طور عمده به منظور تقویت روابط میان مردم و نهادهای شهری و ایجاد

زمینه برای همکاری در زمینه های مختلف همچون فرهنگ، آموزش، تجارت و توسعه اقتصادی به کار می رود. خواهرخواندگی، به ویژه در دهه های اخیر، نقش مهمی در توسعه روابط بین المللی ایفا کرده است. این نوع همکاریها معمولاً به صورت رسمی از سوی مقامات شهری مورد تایید قرار می گیرد و می تواند شامل تبادل دانش، طرحهای مشترک فرهنگی، برنامه های آموزشی، و فعالیتهای تجاری باشد.

مطالعات متعددی در مورد خواهرخواندگی وجود دارد که نشان داده اند این روابط می توانند به طور چشمگیری در رشد اقتصادی و اجتماعی شهرها تاثیرگذار باشند. برخی پژوهشگران حتی بر این باورند که خواهرخواندگی می تواند به عنوان یک ابزار برای تقویت برند شهری و جذب گردشگران و سرمایه گذاران خارجی عمل کند (Reich, 2013; Cremer et al., 2003) . در چنین فضایی مدیریت شهری به بخشی از فرآیند کلی «حکمرانی خوب» در فضای جریانها تبدیل شده که ناگزیر از به کارگیری دیپلماسی شهری، به عنوان ابزار توسعه ملی و حلقه واسط سطوح کنش ملی و جهانی است. دیپلماسی شهری به عنوان شکلی جدید از دیپلماسی عمومی در عصر جهانی شدن، ابزاری است که شهرها از طریق بازیگران شهری بویژه شهرداریها به تعامل با کنشگران همتراز می پردازند و با توجه به تحولات نظام بین المللی و اهمیت یافتن فزاینده نهادهای عمومی، نقش عمده و کاربردی را در روابط بین الملل برای تعامل، تقویت مذاکرات، توسعه و به سازی روابط میان ملتها ایفا می کنند (Grandi, 2020).

در کنار دولتها، نهادهای غیردولتی و بخش خصوصی میتوانند نقش مهمی در تقویت روابط خواهرخواندگی ایفا کنند. این نهادها می توانند به ویژه در پروژه های اجتماعی، محیطزیست و بهداشتی همکاریهای مؤثری داشته باشند (Njezula, 2021).

پیشینه پژوهش

از لحاظ تاریخی، پس از پیمان وستفالیا در سال ۱۶۴۸ میلادی بود که کشورها به عنوان واحدهای سیاسی در نقشه جغرافیایی جهان تجلی یافتند و این دولتها بودند که بازیگران بلامنازع عرصه روابط بین الملل قلمداد شدند و شهرها تحت کنترل و نظارت آنها می توانستند با سایر شهرها وارد تعاملات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی شوند. بنابراین تا اواخر قرن بیستم این کشورها بودند که عرصه اصلی سیاستها به شمار می رفتند. برای نخستین بار سال ۱۹۲۰ بعد از جنگ جهانی اول، قراردادی بین یک شهر انگلیس و یک شهر در فرانسه منعقد شد. هدف از این قرارداد، پیوند و اتحاد بین شهروندان این دو شهر بود که مسئولان آن معتقد بودند این دو شهر دارای تشابهات و منافع مشترک هستند (Zainali, 2008: 110). پس از جنگ جهانی دوم، دنیای غرب و شرق به شدت نیازمند ایجاد روابط جدید و بازسازی آسیبهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بودند. در این دوره، استفاده از ابزارهایی برای تقویت صلح و تفاهم بین ملتها به ویژه از طریق روابط بین المللی و همکاریهای غیررسمی میان شهرها مورد توجه قرار گرفت.

خواهرشهرها به مانند خواهران واقعی در زمان مصائب به یکدیگر کمک میکنند. برای مثال شهر سن آنتونیو در تگزاس، مبلغ ۱۰ هزار دلار آمریکا به خواهر شهر خود چنای در هند برای مقابله با بیماری کرونا کمک کرد (Sistercities, 2021A). همچنین شهر تایپه، تایوان به خواهرشهرهای متعدد خود با اهدای صدها لباس محافظ و سپر صورت و تجهیزات پزشکی، به یکدیگر کمک کرده اند(Sistercities, 2021B) . شهری که امروزه بیشترین تعداد پیوند خواهرخواندگی را دارد، سئول پایتخت کره جنوبی است. سئول با بیش از ۱۰۰ شهر در سراسر جهان روابط خواهرخواندگی برقرار کرده است و میزبان چندین نهاد بین المللی در زمینه همکاریهای بین شهرهای جهان است که در بخش پیش رو اشاره می شود(Njezula, 2021) .

۱-نهادهای بین المللی فعال در دیپلماسی شهری

در عصر جهانی شدن، علاوه بر دیپلماسی شهری دوجانبه، دیپلماسی شهری چندجانبه نیز مورد اهتمام قرار گرفته است. در دیپلماسی شهری دوجانبه، یک شهر با شهر دیگر به برقراری همکاری و انعقاد تفاهمنامه های بین المللی

دوجانبه مبادرت می ورزند، حال آنکه در دیپلماسی شهری چندجانبه، دو شهر در قالب سازمانهای بین المللی غیردولتی و انجمنهای مدنی به همکاری درباره موضوعات شهری و حل و فصل مشکلات شهری و نیازهای شهروندان میپردازند.(Surmacz, 2018)

با توجه به تحولات جهانی در زمینه مسائل شهری و چالشهای مختلفی که جوامع شهری در سراسر جهان با آن مواجه هستند، نهادهای بین المللی متعددی برای ارتقاء همکاریها و یافتن راه حلهای مشترک برای حل مشکلات شهری ایجاد شده اند از آنجمله:

-سازمان جهانی دولت الکترونیک (سازمان شهرهای هوشمند پایدار WeGO) در سئول کره جنوبی که از ایران شهرهای تبریز و شیراز عضو آن می باشند،

-شبکه جهانی شهرهای یادگیرنده یونسکو (GNLC) هم اکنون دارای ۳۵۶ عضو از ۷۹ کشور در سراسر جهان است،

سازمان بین المللی شهرها و پایتختهای اسلامی (OICC) تاسیس ۱۹۸۰ در مکه،

-صندوق جهانی توسعه شهرها (FMDV) تاسیس ۲۰۱۰ سئول که از ایران، مشهد و تهران عضو این صندوق هستند،

-مجمع شهرداران آسیایی (AMF) تاسیس ۲۰۱۷ تهران حدود ۸۰ شهر آسیایی و غیرآسیائی عضو دارند،

-مجمع شهرداران برای صلح (MfP) تاسیس ۱۹۸۲ هیروشیما با هدف ارتقاء سطح آگاهی عمومی به منظور نابودسازی سلاحهای اتمی(Njezula, 2021) .

۲- دیپلماسی شهری و خواهرخواندگی در ایران

مطالعه و بررسی مجموعه قوانین و مقررات شهری در ایران نشان می دهد که قانون و مقررات صریحی در زمینه دیپلماسی شهری اعم از معرفی توانمندی های شهرها، اطلاع رسانی و تولید و توزیع دانش و حضور در نهادهای بین المللی چندجانبه در سطوح منطقه ای و جهانی وجود ندارد و این موضوع مهم در مدیریت شهری و نیز حکمرانی محلی شهری نادیده گرفته شده است.

ضعف در اختیارات حکمرانی محلی یا مدیریت شهری برای نقش آفرینی بین المللی باعث شده در این خصوص قوانین ایران تمهیداتی را برای شهرهایی که بتوانند به سهولت با فضاهای بین المللی مواجه شوند، نداشته باشند. بدین منظور بایستی در یک فرایند پیچیده از طریق وزارت کشور و سپس وزارت امور خارجه، مجوزهای لازم برای ملاقاتها، دیدارها و مذاکرات بین المللی به ویژه با سفرا و سایر نمایندگی ها برای مدیران شهری فراهم شود (Ghorchi, et al., 2022). تداخل وظایف شورای اسلامی شهر با شهرداریها و سایر سازمانهای محلی در ایران به علت تمرکز همه امور از جمله مدیریت شهری در وزارتخانه ها و سازمانهای دولتی، باعث شده بخش مردمی چندان فعالیت و تأثیری دستکم به صورت مستقیم در مدیریت شهری نداشته باشند. بنابراین بر اساس تداوم ویژگیهای بنیادین تاریخ سیاسی-اجتماعی ایران، نظام مدیریت شهری با عنایت به پیوندهای ساختار آن با سایر ساختارهای اجتماعی به ویژه سطح توسعه پذیری، در زمره نظامهای بسیار تمرکزگرا و شدیداً وابسته به دولت مرکزی بوده است (Tadbir Shahr, 2019:250).

با این حال مهمترین سند حقوقی کشور قانون اساسی است که در اصل ۱۵۲ به همکاریهای صلح آمیز بین المللی مجوز داده شده و همچنین سیره فقهی و اسلامی نیز گسترش ارتباطات سازنده و صلح آمیز که باعث نشر دین مبین گردد، صحه گذاشته است. سند چشم انداز بیست ساله و برنامه های پنجساله توسعه نیز بهره برداری از دیپلماسی عمومی و روشها و ابزارهای نوین و کارآمد اطلاع رسانی در گستره فرامرزی برای تبیین دیدگاه های نظام در ابعاد گفتمانی و ارتقای جایگاه ایران در افکار عمومی جهان مورد اشاره قرار گرفته است. بدین لحاظ بسیاری از شهرهای بزرگ و کوچک کشور در این عرصه وارد شده و گامهای خوبی برداشته اند. حمایت از تحقیقات علمی و پژوهشی و پایاننامه های دانشجویی با موضوع دیپلماسی شهری و خواهرخواندگی با این هدف که ظرفیتها و سازوکار امر را برای هر شهر استخراج نماید، از اقدامات شهرداری های فعال کشور بودهاند.

ماده ۱۰۸ الحاقی قانون شهرداریها (۱۳۳۴) به نوعی تعاملات خارجی شهرها را تائید نموده بود که البته در ابتدای انقلاب منسوخ شد. در سال ۱۳۸۸ ابلاغیه وزارت کشور سازوکار خواهرخواندگی شهرها را مدون ساخت. در پیشنویس این دستورالعمل پیشنهادی وزارت کشور که توسط سازمان شهرداریها و دهیاری های کشور تهیه شده، معاونت عمرانی این وزارتخانه متولی موضوع خواهرخواندگی معرفی گردیده است. در این دستورالعمل که در تاریخ ۱۳۸۸/۳/۱۳ ثبت گردیده، ضمن اشاره به اهمیت موضوع خواهرخواندگی و ضرورت فراهم آوردن مقدمات و مطالعات لازم، به تشریفات اداری تا انعقاد تفاهمنامه و انجام تعهدات نیز اشاره گردیده است. طی ابلاغیه انجام گرفته به استانها، بایستی تقاضا از طریق معاونت عمرانی هر استان به سازمان شهرداریها و دهیاریها ارسال گردد که در این صورت متضمن موافقت با عقد تفاهمنامه با شهر-کشور مورد نظر می باشد. در این پیشنویس نسخه نمونه تفاهمنامه نیز آورده شده است که میتواند برای انعقاد قراردادهای همکاری با شهرهای دیگر مورد استفاده قرار گیرد.

مصوبه هیات دولت در سال ۱۳۷۲ که طی آن شهرداریهای تهران، مشهد، شیراز، اصفهان و تبریز قادر شدند تا فارغ از چارچوبهای رایج و مرسوم اداری در وزارت کشور با سازمانهای بین المللی از جمله متروپلیس همکاری نمایند، دست شهرداریها را در زمینه گسترش فعالیتهای بین المللی بازتر و نقش این نهادها را در عرصه رقابت بین المللی فعالتر نمود (Mashhad Municipality International Cooperation Group, 2017).

۳-تجربیات شهرهای ایرانی

قبل از انقلاب اسلامی، شهرهای ایران در ایجاد پیوندهای خواهرشهری بسیار فعال بودند و اسامی خیابانها و اماکن شهرهای بزرگ برگرفته و جامانده از شهرها یا افراد شهیر خارجی مؤید همین ارتباطات بوده است. با این حال از انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ تا پایان دور اول ریاست جمهوری هاشمی رفسنجانی به مدت بیش از شانزده سال، دیپلماسی شهری و مسئله پیوندهای شهری کلانشهرها در حاشیه قرار گرفت. در این دوران به سبب مسائل انقلاب، حمله به سفارت آمریکا، آغاز جنگ تحمیلی، عدم ثبات سیاسی، تعارض دیدگاه ها در سیاست خارجی، عدم ثبات مدیریت در راس شهرداریها، عدم آشنایی مدیران شهری به مسائل روز شهری، دیپلماسی شهری و مسئله خواهرشهری مطرح نبود. عوامل ذکرشده خود باعث شده بود چهره شایسته ای از ایران و جامعه شهری آن در دنیا انعکاس نیابد و کشور و شهرهای بزرگ و پایتخت این کشورها تمایلی به برقراری ارتباط با ایران و شهرهای ما نداشته باشند (Tafazzoli,et al., 2021).

نخستین پیوندهای خواهرشهری بعد از انقلاب در دور دوم ریاست جمهوری آقای هاشمی رفسنجانی در سال ۱۳۷۳ بین تهران و پایتخت قرقیزستان، بیشکک برقرار شد. متعاقب آن در طی سه سال چهار پیوند در زمینه خواهرشهری در تهران ایجاد گردید. در دوره اصلاحات، توسعه سیاسی و فرهنگی، افزایش ارتباطات با دیگر کشورها و به خصوص اتحادیه اروپا و همچنین با توجه به تجربیات دوره گذشته در زمینه دیپلماسی شهری و ایجاد پیوندهای خواهرشهری، نشان دادن چهره بهتر از ایران، باعث شد تا دیگر شهرهای جهان به برقراری روابط با شهرهای ایران اقدام نمایند (Ghorchi & Kaviani-Rad, 2019:69).

شهر تهران به عنوان پایتخت ایران دارای بیشترین تعاملات در زمینه دیپلماسی شهری است. گرچه عمده پیوندها با شهرهای غربی و مربوط به قبل از انقلاب بوده است. همانطور که اشاره شد، از دهه هفتاد مجدداً سازوکار دیپلماسی شهری برای پایتخت فعال شد. عمده پیمانهای خواهرخواندگی تهران با پایتخت کشورها امضا شده است. در کنار پیوندهای خواهرشهری، ارتباط و عضویت شهر تهران در مجامع و نهادهای بین المللی فعال در عرصه دیپلماسی شهری نیز چشمگیر بوده است.

شهر اصفهان در حال حاضر به عنوان یکی از شهرهای مهم دنیا (یکی از ۱۰ شهر تاریخی جهان) به حساب می آید. آثار تاریخی آن از جمله میدان امام (نقش جهان) به عنوان یکی از میراثهای بزرگ بشری اعلام شده است. این شهر هم

اکنون با ۱۰ شهر پیمان خواهرخواندگی دارد. شهرهای فلورانس در ایتالیا، سن پترزبورگ در روسیه، شیان در چین، یاش در رومانی، ایروان در ارمنستان، هاوانا در کوبا، فرایبورگ در آلمان، کوالالامپور در مالزی، بارسلونا در اسپانیا و شهر کویت خواهرخوانده های اصفهان به شمار می آیند (Ehsanifar, 2012).

شیراز با شش شهر وایمار آلمان، پچ مجارستان، نانجینگ چین، دوشنبه تاجیکستان، چونگ چینگ چین و نیکوزیا قبرس پیوند خواهرشهری و تفاهمنامه و یادداشت همکاری دارد که البته عمده آنها به مرحله عملیاتی نرسیده است (Afzali,et al., 2022).

شهر تبریز نیز در حال حاضر با استانبول (پایتخت اقتصادی ترکیه)، باکو (پایتخت جمهوری آذربایجان)، طرابوزان ترکیه، قازان روسیه، خجند تاجیکستان، ارزروم از دیگر شهرهای ترکیه، ماگیلف بلاروس، غزه فلسطین، گنجه آذربایجان، قونیه ترکیه، کربلای عراق و ووهان چین پیوند خواهرخواندگی دارد.

شهر مقدس مشهد در کنار زیرساختهای سیاحتی و زیارتی خود در زمینه خواهرخواندگی و دیپلماسی شهری نیز بسیار فعال بوده و از ظرفیتهای بالقوه این کلانشهر به خوبی بهره برداری نموده است. در حال حاضر مشهد با شهرهای لاهور و کراچی پاکستان، ارومچی چین، نجف و کربلا عراق، مونیخ آلمان، میلان ایتالیا و کوالالامپور مالزی خواهرخوانده است. عضویت در هیات مدیره انجمن کلانشهرهای جهان (متروپلیس)، عضو هیات مدیره و از مؤسسان صندوق جهانی شهرها و نیز دفتر آسیایی آن، انتخاب مشهد به عنوان مرکز آموزش منطقه ای متروپلیس، دفتر منطقه ای صندوق جهانی توسعه شهرها، سازمان شهرهای متحد و دولتهای محلی، همکاری با سازمان اسکان بشر ملل متحد، همکاری با برنامه عمران ملل متحد، مرکز اصلی شبکه بین المللی جوانان متروپلیس، عضو سازمان شهرداران برای صلح، سازمان شهرها و پایتختهای اسلامی، مجمع دولتهای محلی برای زندگی پایدار و دفتر منطقه ای شبکه بین المللی زنان متروپلیس از مجامع بین المللی هستند که مشهد در آنها حضور دارد (Mashhad Municipality, 2013: 302).

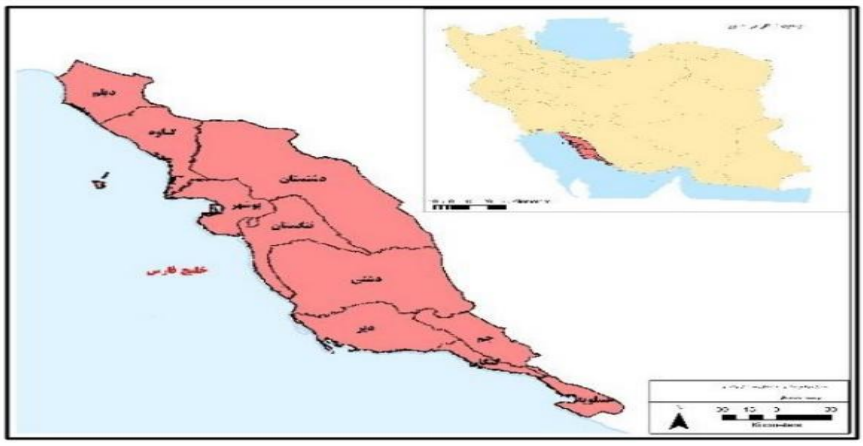
شهر یزد با توجه به سابقه تاریخی خود در زمینه دیپلماسی شهری نیز فعال است و به استناد وبسایت شهرداری این شهر با ۷ شهر دنیا پیوند خواهرشهری دارد شامل: لینز اتریش، گیومری ارمنستان، یاسبرین مجارستان، خیوه ازبکستان، پینگ یائو چین، پوتی گرجستان و براگا پرتغال. یزد دارای آثار ثبتشده در یونسکو است که باعث شده دفتر این نهاد در شهرداری یزد مستقر گردد و عضو شهرهای خلاق یونسکو نیز باشد. علاوه بر این، با پیگیری شورای شهر یزد در سال ۱۳۹۸، دفتر نمایندگی سازمان جهانی تبلیغات نیز در این شهر افتتاح گردید.

٤-شکاف پژوهشی

مرور ادبیات و پیشینه های داخلی و بین المللی نشان می دهد که اکثر پژوهش های پیشین (مانند Ehsanifar, 2012؛ Afzali,et al., 2022؛ Suvin & Amiri,2022؛ Ghorchi & Kaviani-Rad, 2019) به توصیف کلی ظرفیت‌های شهرهای ایران برای خواهرخواندگی پرداخته اند، اما هیچ یک از آنها به وزندهی کمی معیارهای انتخاب شهر خواهرخوانده و ترکیب آن با نظر خبرگان محلی نپرداخته اند. همچنین، بیشتر مطالعات به اولویتبندی شهرها بر اساس معیارهای کیفی و بدون استفاده از مدلهای تصمیم گیری چندمعیاره بسنده کرده اند. از سوی دیگر، با وجود پیشینه تاریخی غنی بوشهر در تجارت بین الملل، پژوهش مستقلی که ظرفیتها و موانع این شهر را برای دیپلماسی شهری با رویکرد ترکیبی تحلیل کند، وجود ندارد .نوآوری این پژوهش در ارائه مدل ترکیبی SWOT است که علاوه بر شناسایی ظرفیتها و موانع، اولویت اجرایی شهرهای هدف را مشخص می سازد و راهبرد عملیاتی متناسب با شرایط بومی بوشهر را تدوین می کند. این پژوهش از این جهت نیز نوآورانه است که، داده های کتابخانه ای مرتبط با پیشینه تاریخی بوشهر را با مصاحبه های عمیق با خبرگان محلی ترکیب و از روش مثلثسازی برای اعتباریابی یافته ها استفاده نموده است.

محدوده موردمطالعه

استان بوشهر، در کرانه‌های خلیج فارس و در جنوب‌غربی ایران واقع شده است. شهر-بندر بوشهر مرکز این استان است، با مختصات تقریبی ′۵۸ °۲۸ شمالی و ′۵۰ °۵۰ شرقی، که به صورت شبه‌جزیره‌ای در همجواری دریا قرار دارد. شهرستان بوشهر طبق آخرین سرشماری رسمی در سال ۱۴۰۰، جمعیتی بالغ بر ۳۴۳۰۹۴ نفر داشته است. این شهرستان با مساحتی حدود ۱ ۳۸۶ کیلومتر مربع، خود شامل سه بخش (مرکزی، چغادک و خارک) و سه شهر به نام‌های بوشهر، عالیشهر و چغادک است. در سطح استان، ۱۰ شهرستان وجود دارد که شامل حدود ۴۰ شهر و نزدیک به ۹۱۰ روستا و آبادی می‌شود. استان بوشهر با موقعیت راهبردی، بندرهای مهم و صنایع نفت، گاز و پتروشیمی، نقشی کلیدی در اقتصاد ایران دارد (Bushehr Province Management and Planning Organization, 2026).

شکل (۱): موقعیت جغرافیائی استان بوشهر

Figure (1): Geographical location of Bushehr Province

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، **کاربردی** و از نظر ماهیت، **آمیخته (اکتشافی متوالی)** با رویکرد غالب توصیفی-تحلیلی است. این پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر داده های کیفی انجام شده است. روش جمع آوری داده ها و اطلاعات نیز به طور کلی بر مبنای روش کتابخانه ای و نظرات تخصصی مدیران و کارشناسان است. در روش کتابخانه ای، بیشتر بررسی اسناد و مدارک، مراجعه به کتب داخلی و خارجی مربوطه، نشریات و مطبوعات، مقالات و مجلات و سایتهای اینترنتی مورد تأکید قرار گرفته است. بعلاوه در چارچوب جلسات کارشناسی با صاحبنظران موضوع در استان و کشور و در رده های بالا، اقدام به گفتگو و تبادل نظر جهت احصاء ایده ها و ظرفیتها و فرصت و تهدیدات شد. در شناسائی و تحلیل موضوعات و شاخص ها از دستیاری هوش مصنوعی نیز استفاده شده که در جای خود اشاره می گردد.

۱.جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری :مدیران و کارشناسان ارشد حوزه برنامه ریزی شهری، اقتصادی، دیپلماسی و بندری در استان بوشهر (شامل استانداری، شهرداری، اداره بنادر و دریانوردی، دانشگاه خلیج فارس و اتاق بازرگانی).

روش نمونه گیری :نمونه گیری به روش **گلوله برفی (زنجیره ای)** انجام شد تا زمانی که داده ها به اشباع نظری رسید. نهایتاً با **۱۲ نفر** مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته به عمل آمد (۱ نماینده سابق مجلس و فرماندار، ۱ شهردار سابق و استاد دانشگاه، ۱ مدیرکل سابق اجتماعی استانداری و استاد دانشگاه، ۱ مدیر بوشهر شناسی و استاد دانشگاه، ۱ استاد دانشگاه و ۷ نفر از مدیران کل شامل: مدیر اتاق بازرگانی؛ مدیر گمرک، مدیر اداره بنادر و کشتیرانی، مدیر منطقه ویژه اقتصادی، مدیر میراث فرهنگی و گردشگری، مدیر امور شهری استانداری). معیار انتخاب مصاحبه شوندگان،

داشتن حداقل ۱۰ سال سابقه کاری مرتبط با حوزه برنامه ریزی شهری، روابط بین الملل یا اقتصاد بندری و آشنایی با ظرفیتهای تاریخی و فرهنگی بوشهر بود.

ابزارها و روش‌های گردآوری داده ها

-**بخش کیفی :**مصاحبه نیمه ساختاریافته با راهنمای مصاحبه محقق ساخته (شامل سؤالات باز درباره ظرفیتها، موانع، شهرهای پیشنهادی، نهادهای بین المللی، و چالشهای حکمرانی). مدت زمان هر مصاحبه بین ۴۵ تا ۷۵ دقیقه بود. کلیه مصاحبه ها با اجازه مصاحبه شوندگان ضبط و سپس پیاده سازی شد. در مواردی که مصاحبه شونده تمایل به ضبط نداشت، یادداشت برداری دقیق انجام شد.

-**داده‌های کتابخانه ای :**مرور اسناد بالادستی (قانون اساسی، برنامه های توسعه، طرحه ای آمایش سرزمین)، گزارشهای شهرداریها و استانداریها، مقالات علمی داخلی و خارجی، پایگاههای داده معتبر مانند: Sister Cities International، کتب تاریخی مرتبط با بوشهر و خلیج فارس.

روش‌های تحلیل داده ها

تحلیل کیفی :داده های مصاحبه ها با استفاده از **روش تحلیل مضمون (تماتیک)** در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی انجام شد. در مرحله کدگذاری باز، ۴۲ کد اولیه شناسایی شد. در مرحله کدگذاری محوری، این کدها در ۱۲ مقوله فرعی و در مرحله کدگذاری گزینشی، در ۴ مقوله اصلی (ظرفیتها، موانع، فرصتها، تهدیدها) دسته بندی گردیدند. برای تأمین روایی و پایایی، از روش بررسی توسط مشارکت کنندگان (عضوچک) و نیز بررسی توسط همکاران (همسوسازی) استفاده شد.

روش مثلث سازی (ترکیب داده های کتابخانه ای و مصاحبه)

برای افزایش اعتبار یافته ها و ترکیب نظام مند داده های کتابخانه ای با مصاحبه ها، از **مثلث سازی روشی**[1]استفاده شد. فرایند مثلث سازی در این پژوهش به شرح زیر انجام گرفت:

مرحله اول :مضامین و کدهای اولیه از مصاحبه های کیفی با ۱۲ خبره استخراج گردید (منبع اول: داده های میدانی).

مرحله دوم :همزمان، مرور نظام مند منابع کتابخانه ای شامل اسناد تاریخی، طرحهای آمایش سرزمین، گزارشهای توسعه استانداری، مقالات علمی و پایگاه های داده بین المللی انجام شد و یافته های کلیدی از این منابع استخراج گردید (منبع دوم: داده های ثانویه).

مرحله سوم :یافته های حاصل از این دو منبع، با یکدیگر مقایسه و تلفیق شدند. برای مثال، ظرفیت «موقعیت ژئوپلیتیک» هم در مصاحبه ها (با فراوانی ۱۰ از ۱۲ نفر) و هم در اسناد تاریخی و طرح های آمایش سرزمین تأیید شد. همچنین، مانع «کمبود راه آهن» در هر دو منبع با تأکید بالا شناسایی گردید. مواردی که در دو منبع همپوشانی داشتند، به عنوان یافته های تأییدشده در نظر گرفته شدند و موارد اختلافی، در جلسات گروهی خبرگانی بحث و رفع شد.

یافته های پژوهش

برخی شهرهای ایران بواسطه امکانات زیرساختی و فرهنگی، روابط بین المللی گسترده ای دارند و برنامه هایی مثل شهرهای خواهرخوانده، همکاریهای فرهنگی و اقتصادی با شهرهای خارجی یا میزبانی کنفرانسهای بین المللی را به

[1] Methodological Triangulation

صورت فعالی دنبال می کنند. اما بندر بوشهر چنین فعالیتهایی ندارد یا بسیار محدود است. علت این موضوع چند عامل میتواند باشد:

-**جغرافیا و زیرساخت‌ها :**بوشهر شهر ساحلی مهمی است، ولی نسبت به شهرهای بزرگتر مثل تهران، اصفهان یا شیراز، زیرساختهای لازم برای فعالیتهای بین المللی گسترده کمتر است.

-**تمرکز اقتصادی خاص :**اقتصاد بوشهر بیشتر بر صنایع نفت و گاز، بندر و انرژی متمرکز است تا گردشگری یا مراودات فرهنگی بین المللی.

-**سیاست‌ها و اولویت‌ها :**برخی مناطق کمتر به دنبال توسعه روابط خواهرخواندگی یا برنامه های بین المللی هستند، به خصوص شهرهای کوچک و متوسط که منابع محدودتری دارند.

در مسیر توسعه دیپلماسی شهری و گذار بوشهر از «مدیریت شهری منزوی» به «دیپلماسی شهری فعال» در شرایط جهانی شده کنونی، فراز و فرودهایی در پیش خواهد بود. بوشهر زمانی شهری بین المللی و جهانی بوده است و میتواند مجدداً به دوران شکوه خود برگردد. اما موانعی هم در سطح محلی و هم ملی در این راه وجود دارد.

شهر بوشهر با برخورداری از تواناییهای فراوان برای توسعه ارتباطات بین المللی و عضویت در سازمانهای جهانی مرتبط با حوزه مدیریت شهری، روابط خواهرخواندگی با شهرهای مختلف دنیا و تبادل هیاتهای کارشناسی و غیره برای بهره مندی از دستاوردهای مدیریتی، فنی و تخصصی شهرهای توسعه یافته کشورهای دیگر، نیازمند گسترش ارتباطات بین المللی است.

یک برنامه ریزی میان مدت در چارچوب کلان اراده تحقق ارتباطات بین المللی میتواند بر موانع فائق آید. برنامه ۵ ساله برای توسعه دیپلماسی شهری بوشهر و رسیدن به خواهرخواندگی شهری میتواند قابل تصور باشد:

سال اول: شناخت و آماده سازی: شناسایی ظرفیتهای شهر، تحلیل شهرهای همتراز، برندسازی

سال دوم: تقویت زیرساخت‌ها و شبکه سازی: آماده سازی پذیرش هیئت های بین المللی در زیرساخت گردشگری و میزبانی، ایجاد دفتر روابط بین الملل شهری

سال سوم: فعالیتهای فرهنگی و آموزشی: ایجاد ارتباط مردم به مردم و جذابیت فرهنگی در فستیوال موسیقی و دعوت از هیئتهای خارجی و رسانه ها نمایشگاه صنایع و تجارت دریایی

سال چهارم: مذاکرات رسمی خواهرخواندگی شروع فرآیند رسمی برای خواهرخواندگی با انتخاب ۳-۲ شهر هدف برای عقد قرارداد و مذاکرات با مقامات آنها و انعقاد تفاهمنامه های اولیه و ترویج رسانه ای دستاوردهای

سال پنجم: تثبیت و گسترش روابط تثبیت روابط و گسترش شبکه بین المللی با اجرای پروژه های مشترک و برگزاری سالانه فستیوال یا نمایشگاه و توسعه گردشگری.

۱.ظرفیت‌ها (S) و فرصت‌ها (O) بندر بوشهر جهت ورود در عرصه دیپلماسی شهری

برای اینکه بوشهر بتواند به طور مؤثر وارد عرصه دیپلماسی شهری و خواهرخواندگی شود، باید بر روی ظرفیتها و ویژگیهای منحصر به فرد خود تأکید کند. بر اساس آنچه در اسناد بالادستی دیده شده است و شرایط موجود، شهر بوشهر دارای توانایی های مختلفی در زمینه های طبیعی، شیلات، صنعت و معدن، بازرگانی و نیروی انسانی است که در کنار موانع و ضعف ها در قالب مدل SWOT معرفی می گردند.

الف- استعدادهای طبیعی:

۱ .مجاورت با خلیج فارس و آبهای آزاد

۲ .امکان بهره گیری از تابش شدید خورشید در جهت استفاده از انرژی پاک و جریان باد و همچنین امواج دریا

۳ .امکان استفاده از آب وهوای معتدل در شش ماه از سال (آبان ماه تا فروردین)

۴ .فعالیتها و زیرساختهای بندرگاهی

ب- قابلیتهای اقتصادی:

۱ .امکان استفاده از ظرفیت صنایع نفت و گاز و ایجاد صنایع پایین دستی در بوشهر

۲ .فراهم بودن زمینه توسعه پرورش آبزیان دریایی و امکان ایجاد مزیت رقابتی و اشتغالزایی

۳ .وجود منطقه آزاد تجاری-صنعتی

۴ .دسترسی نزدیک به بازارهای فراملی

ج- قابلیت ها در زمینه ساختار و استخوان بندی شهر:

۱ .پتانسیل ایفای نقش تفرجگاهی و گردشگری داخلی و خارجی

۲ .امکان بهره گیری از پهنه های اراضی در جهت توسعه زیرساختها در شبه جزیره در جهت گسترش نقش فراشهری، فرامنطقه ای و فراملی

۳ .امکان ارتقاء کیفیت محیطی با استفاده از دریا و آبراهه ها و فرصتهای ناشی از پهنه های قابل توسعه

۴ .بهره وری از معماری منحصربه فرد و بومی.

۲. موانع (W) و تهدیدات (T) جاری سازی دیپلماسی شهری در مدیریت کلان بوشهر

با استناد به طرحهای آمایش سرزمینی، مهمترین موانع و مشکلات بوشهر معرفی میگردد. طرح این معضلات ضمن تبیین کاستی ها در ورود به عرصه دیپلماسی شهری و خواهرخواندگی، می تواند در عین حال موضوعات مناسبی در چارچوب همکاریهای بین المللی برای رفع این چالش ها باشد.

الف: چالش‌های طبیعی

۱ .تأثیرات مخرب صنایع نفت و گاز بر محیط زیست، سلامت، امنیت و توسعه متوازن

۲ .محدودیت منابع آب شیرین به دلیل پایین بودن میزان بارندگی، بروز خشکسالی های متوالی

۳ .محدودیت بهره گیری بهینه از سواحل استان به علت اختصاص قسمتهای حائز اهمیت آن به طرحها و پروژه های بزرگ ملی

۴ .ضریب بالای استهلاک تأسیسات زیربنایی به دلیل وجود آب وهوای گرم و مرطوب و ریزگردها

۵ .عمق کم آب و عدم امکان پهلوگیری شناورهایی با ظرفیتهای بالا در بنادر

ب: موانع اقتصادی

۱ .کمبود امکانات و زیرساختهای حمل ونقل به ویژه حمل ونقل ریلی و هوایی و نامناسب بودن راههای مواصلاتی با استان‌های همجوار.

۲ .کاهش شدید ذخایر آبزیان و از بین رفتن زیستگاه های طبیعی منابع آبزی به دلیل برداشت بیرویه و آلودگیهای ناشی از توسعه فعالیتهای نفت و گاز

۳ .سنتی بودن شیوه تولید و پایین بودن عملکرد در واحد سطح محصولات کشاورزی به ویژه خرما

۴ .مشارکت ضعیف بخش خصوصی در فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی

۵ .فقدان فرهنگ کسب وکارگرایی و کارآفرینی و کمبود زیرساختهای لازم جهت توسعه فعالیتهای دانش بنیان

۶ .نامناسب بودن ساختار تشکیلات اداری و کمبود نیروی انسانی متخصص در سطوح مختلف و متناسب با نیازهای استان.

ج: ضعف در زیرساخت شهری

۱ .ناهمگونی و فرسوده بودن بافت، تأسیسات و زیرساخت های شهری

۲ .فراهم نبودن زیرساختها و الزامات پدافند غیرعامل و مدیریت بحران در استان

۳ .پایین بودن سطح کیفیت محیطی شهرها و کمبود فضاهای فرهنگی، ورزشی و تفریحی

۴ .کمبود امکانات و تأسیسات گردشگری و مراکز اقامتی
۵ .گسترش آسیبهای فرهنگی و اجتماعی ناشی از استقرار صنایع عظیم نفت و انرژی و بنادر
۶ .محدودیت توسعه شهر بوشهر به علت استقرار پادگانها و مراکز نظامی و همچنین نیروگاه اتمی و حریم آن در بخش عمده ای از اراضی توسعه شهر بوشهر.

۳- چالش های حکمرانی برای ورود به عرصه دیپلماسی شهری

موانع مختلفی چون چالش های سیاسی برخاسته از سطح ملی، فقدان چارچوب نهادی لازم در حوزه توسعه دیپلماسی شهری و نیز آماده نبودن زیرساختها و شرایط نرم افزاریِ لازم نیز در کنار عوامل برشمرده قبلی، باعث گردیده اند شهر-بندر بوشهر نتواند به جایگاهی درخور در عرصه دیپلماسی شهری دست یابد:

الف- سطح ملی:

۱ .تضاد منافع ایران و برخی کشورهای همسایه
۲ .اثرات تخاصم روابط ایران و غرب و تحریمها بر عضویت و مشارکت فعال شهرهای ایرانی در دیپلماسی شهری
۳ .تبلیغات منفی و ارائه تصویر نامناسب از ایران در رسانه های جهانی و کشورهای منطقه
۴ .موانع قانونی موجود بر سر راه مشارکت فعال در عرصه حکمرانی محلی-جهانی و عدم پذیرش قوانین و رویه های حقوقی بین المللی در ایران مانند کنوانسیونهای زیست محیطی، حقوق مالکیت فکری و کپی رایت و...
۵ .نبود سیستم هماهنگ و کارا در راستای جذب سرمایه گذاری خارجی
۶ .ضعف در تامین زیرساختهای مورد نیاز از جمله صدور روادید، مباحث مرتبط با مذاکره، تشریفات و...
۷ .ضعف رسانه ها در پرداختن و نیز تداوم مباحث مرتبط با دیپلماسی شهری

ب- سطح محلی:

۱ .فقدان ساختار سازمانی مشخص دیپلماسی شهری و روابط بین المللی در بوشهر
۲ .عدم حضور فعال و برنامه ریزی شده نمایندگان شهر در نهادهای بین المللی غیردولتی
۳ .عدم استفاده مستمر و مفید از کارشناسان دیپلماسی و متخصصین روابط بین الملل در شهرداری بوشهر
۴ .عدم استفاده مستمر و مفید از پتانسیلهای ایرانیان بخصوص بوشهریهای مقیم خارج از کشور جهت حضور و سرمایه گذاری و کسب امتیاز
۵ .آماده نبودن زیرساختهای شهری بوشهر جهت استقرار مراکز منطقه ای نهادهای فراملی
۶ .ضعف مسئولان شهری در شناخت فضای شهرهای جهان و الزامات برقراری ارتباط با آنها در فرایند جهانی شدن
۷ .نبود چشم انداز روشن و مورد اجماع در شهر بوشهر برای ارتباطات فراملی و روشن نبودن مسئولان از نوع منافع حاصله در این فرایند

پس از مشخص شدن مهمترین عوامل درونی و بیرونی دیپلماسی شهری، راهبردهای مربوطه و همچنین مهمترین اقدامات لازم برای عملیاتی شدن راهبردها نیز تدوین گردیده است.

٤-ماتریس SWOT و راهبرد عملیاتی استخراج شده

بر اساس کدهای استخراج شده از مصاحبه ها (بخش کیفی) و تطبیق با اسناد بالادستی (بخش کتابخانه ای)، ماتریس SWOTزیر ترسیم گردید:

جدول(۱): ماتریس SWOT دیپلماسی شهری بندر بوشهر

Table (1): SWOT Matrix of the City Diplomacy of Bushehr Port

نقاط ضعف(W)	نقاط قوت(S)
W1.کمبود زیرساختهای حمل ونقل (ریلی و هوایی)	S1.موقعیت ژئوپلیتیک و مجاورت با آبهای آزاد
W2.فرسودگی بافت شهری و تأسیسات	S2.پیشینه تاریخی–تجاری و هویت چندفرهنگی
W3.ضعف برنامه ریزی راهبردی و ساختار نهادی	S3.وجود منطقه آزاد تجاری–صنعتی
W4.مشارکت ضعیف بخش خصوصی	S4.ظرفیتهای گردشگری (تاریخی، طبیعی، موسیقی)
W5.کمبود نیروی متخصص در حوزه روابط بین الملل	S5.صنایع نفت، گاز و انرژی
W6.محدودیت توسعه شهری (پادگانها، نیروگاه اتمی)	S6.معماری بومی و سواحل بکر
تهدیدها(T)	فرصتها(O)
T1.تحریمهای بین المللی و تخاصمات سیاسی	O1.احیای جاده ابریشم دریایی (ابتکار چین)
T2.تبلیغات منفی رسانه ای علیه ایران	O2.گرایش کشورهای حاشیه خلیج فارس به سرمایه گذاری
T3.محدودیتهای قانونی برای مشارکت در کنوانسیونها	O3.عضویت در نهادهای بین المللی شهری مانندAMF
T4.رقابت شدید بنادر منطقه (دبی، شارجه، دوحه)	O4.افزایش تقاضای گردشگری فرهنگی–دریایی
T5.اثرات مخرب صنایع نفت بر محیط زیست و سلامت	O5.حمایتهای اسناد بالادستی از دیپلماسی عمومی

راهبرد عملیاتی استخراج شده از ماتریس SWOT

با استفاده از ماتریس داخلی–خارجی (IE) و تحلیل تقاطع عوامل، مجموع وزن نقاط قوت و فرصتها به طور معناداری بیشتر از نقاط ضعف و تهدیدهاست.

راهبرد عملیاتی : ایجاد روابط ویژه همکاری های دریایی و خواهرخواندگی با اولویت شهرهای بندریِ دارای اشتراکات تاریخی و اقتصادی در خلیج فارس (دبی، دوحه، شارجه) و آسیای شرق (شانگهای، چینگدائو، اینچئون) با هدف جذب سرمایه، انتقال فناوری، توسعه گردشگری دریایی و بازتعریف نقش بین المللی بوشهر.

اقدامات عملیاتیِ ذیل راهبرد اصلی (بر اساس مصاحبه با خبرگان):

۱ .تشکیل کارگروه تخصصی دیپلماسی شهری با مشارکت استانداری، شهرداری، اداره بنادر، اتاق بازرگانی و دانشگاه (با حکم شهردار).

۲ .تهیه بسته چندزبانه (انگلیسی، عربی، چینی) از معرفی ظرفیتهای سرمایه گذاری، گردشگری و صنعتی بوشهر.

۳ .حضور فعال در مجمع شهرداران آسیایی (AMF) و شبکه شهرهای خلاق یونسکو و پیگیری عضویت رسمی.

۴ .مذاکره هدفمند با حداقل ۳ شهر اولویت بندی شده در سال اول (با همکاری وزارت امور خارجه).

۵ .برگزاری فستیوال سالانه موسیقی و فرهنگ جنوب با دعوت از هیئتهای خارجی و رسانه های بین المللی.

۶ .تدوین سند جامع جذب سرمایه گذاری خارجی با همکاری منطقه آزاد تجاری–صنعتی.

۵- پیشران برندینگ شهر بوشهر در مسیر دیپلماسی شهری

امروزه بیشتر شهرهای مهم در دنیا در حال برندسازی نمادهای سازه ای و مکانی خود می باشند تا بدینوسیله برند شهرشان را در ارتباط با کلیه مکانها، ساختمانها و سایر جاذبه های آن شهر در ذهن مخاطبان ایجاد کرده و ارتقاء دهند. در واقع موفقیت برندسازی برای مکان به شناسایی ویژگیهای متمایز آن مکان بستگی دارد. هدف از برندسازی شهری، ایجاد هویتی برای شهر است که در پرتو گستره ای از متغیرهای مفهومی نظیر تاریخ، مردم شناسی، اقتصاد،

سیاست و خط مشی ها، توسعه می یابد. برندسازی مکان موجب می شود تا یک محل در ذهن مردم برای سرمایه گذاری، گردشگری، برتری سیاسی و غیره قابل قبول باشد. همانطور که جوزف نای گفته است: «در عصر اطلاعات، اغلب یک داستان خوب است که طرف را برنده می کند»، که این منجر شده تا از سبک قدیمی معرفی خود به ایجاد برند و افزایش شهرت خودشان روی بیاورند (Van Ham, 2008) .

بوشهر با دارا بودن نشانها و سایت های گردشگری متمایز و بومی-محلی که با تلفیق آثار طبیعی و تاریخی خاص منطقه می باشد، پتانسیل‌های فراوانی در راستای ساخت و توجه به برند ویژه برای آن را داراست تا از این طریق بتوان بازارهای داخلی و خارجی مناسب و دائمی را برای آن تدارک دید. در واقع وجود بسترهای طبیعی متمایز و همچنین آثار کالبدی تاریخی و هنری موجود در بندر بوشهر مانند: موزه ها، بازار، مناطق تاریخی و زیارتی و سیاحتی و سایر پتانسیلهای موجود، می تواند بستر مناسبی برای تردد گردشگران داخلی و خارجی از طریق ممارست در ساخت برند ویژه آن با عنایت به شناسایی مؤلفه های مؤثر در ساخت این مهم باشد؛ دریا، معماری، ابنیه تاریخی، خوراک، بازار، طبیعتگردی و پرنده نگری مؤلفه های ملموس در برندسازی گردشگری شهری بوشهر می باشند. موسیقی، مردم و مهمان نوازی، آداب و رسوم و قصه ها مؤلفه های ناملموس در برندسازی گردشگری شهری بوشهر می باشند (Amini Nejad, 2021).

بدون برندینگ قوی، بوشهر حتی اگر ظرفیتهای بزرگی داشته باشد، دیده نمی شود و مذاکرات بین المللی دشوار میشود. برندینگ مثل یک تابلو راهنما برای جهان است که میگوید «این شهر کیست و چه چیزی برای ارائه دارد». این طرح باعث می شود بوشهر یک هویت قوی و جذاب در سطح بین المللی پیدا کند و در مسیر خواهرخواندگی و توسعه روابط بین المللی، شانس بالاتری داشته باشد.

یک طرح برندینگ پیشنهادی ویژه بوشهر شامل هویت بصری، پیامهای کلیدی و مسیر دیجیتال است:

۱.هویت بصری[۱] ایجاد تصویری واضح و قابل شناسایی از بوشهر در سطح بین المللی بصورت لوگو: ترکیبی از موجهای دریا، خورشید و بناهای تاریخی که نماد ساحلی بودن و فرهنگ محلی است،

۲.پیام‌های کلیدی[۲]: تعریف پیامی که شهر به جهان منتقل می کند، ترکیب میراث تاریخی و موسیقی و فعالیتهای اقتصادی، دروازه ای به خلیج فارس و فرصتهای دریایی

۳ -مسیر دیجیتال[۳] دیده شدن جهانی و جذب مخاطب بین المللی از طریق وبسایت رسمی شهر و شبکه های اجتماعی بین المللی (اینستاگرام، یوتیوب، لینکدین) محتوای ویدیویی و تورهای مجازی ۳۶۰ درجه.

٦- تشکیل کارگروه دیپلماسی شهری بندر بوشهر

پیشنهاد تشکیل کارگروه یا کمیته ای با عنوان دیپلماسی شهری شهرداری بندر بوشهر که اعضای آن با حکم شهردار منصوب می گردند و عضویت اعضا افتخاری و در حکم مشاوره و پیشران برنامه دارد. وظیفه این کمیته تشکیل جلسه و پیگیری موضوع پیوندهای خواهرشهری و عضویت در نهادهای بین المللی میباشد و ارائه گزارشهای فصلی به شورای شهر توسط دبیر آن که مدیریت امور بین الملل شهرداری است. اعضای پیشنهادی کارگروه تخصصی برای برنامه پنجساله راهبردی:

۱ .شهردار یا معاون ایشان به عنوان رئیس کارگروه

۲ .مدیر روابط عمومی و بین الملل به عنوان دبیر کارگروه

---

[۱] Visual Identity

[۲] Key Messages

[۳] Digital Path

۳ .مدیران دستگاه های دولتی مربوط از جمله مدیر امور شهری استانداری، نماینده وزارت امور خارجه در استان و مدیر میراث فرهنگی و اداره بنادر و...
۴ .تعدادی از اساتید دانشگاه و صاحبنظران فرهنگی و بین المللی و متخصصین و پیشکسوتان بومی علاقه مند
۵ .نماینده بخشهای غیردولتی و خصوصی (اتاق بازرگانی) یا مؤسسات مردم نهاد حسب مورد با دعوت رئیس کارگروه.

۷- شهرهای پیشنهادی برای خواهرخواندگی با اولویت بندی

با ملاحظه مطالب پیشگفته، جهت گزینش شهرهای خارجی مناسب برای خواهرخواندگی بوشهر، این معیارها باید در نظر گرفته شود:

-**شباهت جغرافیایی و اقتصادی :**شهرهای بندری یا ساحلی با تمرکز بر تجارت دریایی، انرژی یا صنایع بندری.
-**فرهنگ و گردشگری :**شهرهایی با میراث فرهنگی یا موسیقی محلی که امکان تبادلات فرهنگی وجود دارد.
-**پتانسیل علمی و دانشگاهی :**شهرهایی با دانشگاهها و مراکز پژوهشی مرتبط با انرژی، دریانوردی یا محیط زیست دریایی.

در بررسی‌های صورت گرفته، شهرهای متعددی در اقصی نقاط دنیا برای پیوند خواهرخواندگی با بوشهر احصاء گردیدند که ۳۰ شهر گزینش شدند. برای تسهیل مطالعه، این شهرها در چند دسته اصلی شامل منطقه خلیج فارس و کشورهای عربی، آسیا، اروپا و آفریقا تقسیم شدند. اما بر اساس وزن معیارهای چهارگانه (اقتصادی۳۵٪ ، فرهنگی–تاریخی۲۵٪ ، زیرساختی–حمل ونقلی۲۵٪ ، سیاسی–امنیتی۱۵٪)، از نر تناسب برای خواهرخواندگی با بوشهر در چهار سطح و از نظر امکان پذیری عقد تفاهم نامه در سه درجه با استفاده از سه هوش مصنوعی برخط[۱] اولویت بندی نهایی به شرح جدول زیر انجام گردید:

جدول(۲): شهرهای پیشنهادی برای پیوند خواهرخواندگی بوشهر با اولویت پیشنهادی

Table (2): Proposed cities for a sister-city partnership with Bushehr, listed by order of priority.

ردیف اولویت	نام شهر، کشور و قاره	سطح‌بندی و دلایل انتخاب	امکان عملیاتی شدن و دلیل
۱	مسقط، عمان - آسیا	سطح ۱ — اولویت بسیار بالا: هم‌جواری، اشتراک فرهنگی و دریایی، پیوندهای تاریخی و ظرفیت گردشگری و اقتصاد دریاپایه.	بالا — نزدیکی جغرافیایی و قرابت فرهنگی، پیگیری همکاری را تسهیل می‌کند.
۲	فوجو، چین - آسیا	سطح ۱ — اولویت بسیار بالا: شهر بندری، اقتصاد دریاپایه، حمل‌ونقل و مدیریت شهری؛ مشابهت مستقیم با ظرفیت‌های بوشهر.	متوسط — سابقه تعامل با بوشهر و پیگیری طرف چینی مثبت است، اما فرایند رسمی زمان‌بر است.
۳	جنوا، ایتالیا - اروپا	سطح ۱ — اولویت بسیار بالا: بندر تاریخی، تجارت دریایی، انرژی و شباهت‌های پیشنهادی با بوشهر؛ ظرفیت فرهنگی قوی.	متوسط — از سوی نمایندگی ایران در میلان پیشنهاد شده، اما نیازمند هماهنگی دیپلماتیک است.
۴	مرسین، ترکیه — اروپا	سطح ۱ — اولویت بسیار بالا: بندر مدیترانه‌ای، تجارت و لجستیک؛ سابقه تعامل قبلی با بوشهر.	بالا — روابط اقتصادی ایران و ترکیه و سابقه ارتباط، امکان پیگیری را بالا می‌برد.
۵	کویت، کویت — آسیا	سطح ۱ — اولویت بسیار بالا: نزدیکی، سابقه تاریخی و تجاری، اقتصاد انرژی و دریایی و پیوندهای انسانی.	متوسط — اشتراکات زیاد است، اما شرایط سیاسی منطقه می‌تواند روند را کند کند.

[۱] Grok.com, claude.ai, chatgpt.com,

بالا — همجواری و روابط اقتصادی ایران و عراق بستر عملیاتی مناسبی دارد.	سطح ۱ — اولویت بسیار بالا: بندر، نفت، تجارت و نزدیکی جغرافیایی؛ مکمل مناسب برای اقتصاد بوشهر.	بصره، عراق — آسیا	۶
متوسط — ظرفیت بالاست، اما اختلاف مقیاس و پیچیدگی‌های اداری و سیاسی وجود دارد.	سطح ۱ — اولویت بسیار بالا: بندر بزرگ، تجارت دریایی و پیوندهای تاریخی بوشهر با شبه‌قاره.	کراچی، پاکستان — آسیا	۷
متوسط — اشتراک تاریخی و فرهنگی مناسب است، ولی شرایط سیاسی و اقتصادی نیازمند مدیریت است.	سطح ۱ — اولویت بسیار بالا: بندر تاریخی مدیترانه، میراث فرهنگی، تجارت و گردشگری؛ هم‌سنخی تاریخی با بوشهر.	اسکندریه، مصر — آفریقا	۸
بالا — همکاری فرهنگی و گردشگری با مالزی نسبتاً کم‌تنش و عملیاتی است.	سطح ۱ — اولویت بسیار بالا: بندر تاریخی، میراث جهانی، گردشگری فرهنگی و شباهت شهری با بوشهر.	پنانگ/جورج‌تاون، مالزی — آسیا	۹
متوسط — ظرفیت فنی بالا است، اما فاصله و ملاحظات روابط دوجانبه محدودیت ایجاد می‌کند.	سطح ۲ — اولویت بالا: بندر جهانی، مدیریت بندر–شهر، گردشگری و فناوری شهری؛ الگوی قوی برای بوشهر.	بوسان، کره جنوبی — آسیا	۱۰
متوسط — همکاری با چین ممکن است، ولی به سازوکار رسمی و پیگیری مستمر نیاز دارد.	سطح ۲ — اولویت بالا: بندر، گردشگری ساحلی، صنایع دریایی و تجربه مدیریت محیط زیست دریایی.	چینگ‌دائو، چین — آسیا	۱۱
متوسط — همکاری تخصصی جذاب است، اما فاصله و تفاوت سطح اقتصادی مانع نسبی است.	سطح ۲ — اولویت بالا: قطب انرژی، پالایش و پتروشیمی؛ تجربه مدیریت صنایع سنگین و محیط زیست.	اولسان، کره جنوبی — آسیا	۱۲
متوسط — منافع اقتصادی بالا است، ولی اختلاف سطح توسعه و ملاحظات سیاسی مهم است.	سطح ۲ — اولویت بالا: انرژی، بندر، سرمایه‌گذاری و گردشگری؛ ظرفیت جذب سرمایه برای بوشهر.	دوحه، قطر — آسیا	۱۳
پایین — ظرفیت اقتصادی بسیار بالاست، اما ملاحظات سیاسی و محدودیت روابط رسمی مانع مهم است.	سطح ۲ — اولویت بالا: تجارت، لجستیک، گردشگری و مدیریت شهری پیشرفته؛ الگوی مهم برای بوشهر.	دبی، امارات متحده عربی — آسیا	۱۴
پایین — ظرفیت همکاری زیاد است، ولی شرایط سیاسی دوجانبه ریسک عملیاتی ایجاد می‌کند.	سطح ۲ — اولویت بالا: انرژی، سرمایه‌گذاری، فناوری و فرهنگ؛ امکان همکاری در انرژی و اقتصاد دریا.	ابوظبی، امارات متحده عربی — آسیا	۱۵
متوسط — همکاری فرهنگی آسان‌تر است، اما محدودیت‌های روابط دوجانبه باقی است.	سطح ۲ — اولویت بالا: فرهنگ، آموزش، گردشگری و شهر ساحلی؛ مناسب برای همکاری فرهنگی.	شارجه، امارات متحده عربی — آسیا	۱۶
متوسط — ظرفیت فنی مناسب است، ولی نیازمند توافق رسمی و تخصصی است.	سطح ۲ — اولویت بالا: بندر، منطقه آزاد اقتصادی، لجستیک و شهر هوشمند.	اینچئون، کره جنوبی — آسیا	۱۷
متوسط — امکان همکاری با چین وجود دارد، اما اختلاف مقیاس و ساختار اداری زیاد است.	سطح ۲ — اولویت بالا: قطب بزرگ لجستیک دریایی و زنجیره تأمین؛ تجربه پیوند بندر و شهر.	نینگبو، چین — آسیا	۱۸
متوسط — روابط با مالزی مساعد است، ولی باید پروژه مشترک مشخص تعریف شود.	سطح ۲ — اولویت بالا: بندر تجاری، لجستیک و زنجیره تأمین؛ الگوی توسعه بندری.	کلانگ، مالزی — آسیا	۱۹
بالا — روابط ایران و ترکیه و زمینه همکاری شهری، امکان پیگیری را تقویت می‌کند.	سطح ۲ — اولویت بالا: بندر، بازآفرینی شهری و گردشگری ساحلی؛ شباهت قابل توجه با بوشهر.	ازمیر، ترکیه — اروپا	۲۰
بالا — روابط گسترده دو کشور مساعد است، هرچند اختلاف مقیاس زیاد است.	سطح ۲ — اولویت بالا: بندر، تجارت، فرهنگ و گردشگری و تجربه گسترده دیپلماسی شهری.	استانبول، ترکیه — اروپا	۲۱
پایین — روابط سیاسی و محدودیت‌های اقتصادی ایران و فرانسه مانع مهم است.	سطح ۲ — اولویت بالا: بندر تاریخی، فرهنگ، گردشگری و صنایع دریایی؛ شباهت هویتی با بوشهر.	مارسی، فرانسه — اروپا	۲۲

متوسط — روابط نسبتاً کم‌تنش است، اما منافع اقتصادی مستقیم محدودتر است.	سطح ۲ — اولویت بالا: بندر تاریخی، فرهنگ دریایی و پیوندهای تاریخی پرتغال با خلیج فارس.	لیسبون، پرتغال — اروپا	۲۳
بالا — روابط ایران و ترکیه و اندازه مناسب شهر، همکاری را عملی‌تر می‌کند.	سطح ۲ — اولویت بالا: بندر متوسط، اقتصاد محلی و مدیریت شهر بندری؛ مقیاس نزدیک‌تر به بوشهر.	سامسون، ترکیه — اروپا	۲۴
متوسط — ظرفیت انرژی مناسب است، اما روابط شهری مستقیم محدود است.	سطح ۳ — اولویت متوسط: بندر، انرژی و تجارت دریایی؛ تجربه قابل استفاده برای بوشهر.	وهران، الجزایر — آفریقا	۲۵
پایین — فاصله و روابط سیاسی، عملیاتی‌شدن را دشوار می‌کند.	سطح ۳ — اولویت متوسط: بندر راهبردی، لجستیک، گردشگری و بازآفرینی شهری.	طنجه، مراکش — آفریقا	۲۶
متوسط — ظرفیت همکاری وجود دارد، اما نیازمند تعریف پروژه مشترک است.	سطح ۳ — اولویت متوسط: شهر بندری متوسط، اقتصاد دریا، صنعت و تجارت؛ مقیاس مناسب.	صفاقس، تونس — آفریقا	۲۷
متوسط — ظرفیت همکاری هست، ولی فاصله و هزینه تعاملات بالاست.	سطح ۳ — اولویت متوسط: بندر بزرگ، گردشگری ساحلی و تنوع فرهنگی؛ تجربه اقتصاد دریایی.	دوربان، آفریقای جنوبی — آفریقا	۲۸
متوسط — امکان همکاری هست، اما موانع نهادی و سیاسی وجود دارد.	سطح ۳ — اولویت متوسط: بندر و گردشگری ساحلی در مقیاس متوسط؛ تجربه بازآفرینی و محیط زیست دریایی.	وارنا، بلغارستان — اروپا	۲۹
متوسط — امکان همکاری با روسیه وجود دارد، اما فاصله و ژئوپلیتیک محدودیت دارد.	سطح ۳ — اولویت متوسط: بندر، منطقه صنعتی و موقعیت استراتژیک؛ ظرفیت لجستیکی.	کالینینگراد، روسیه — اروپا	۳۰

نتیجه اولویت بندی :شهرهای خلیج فارس (به ویژه مسقط و بصره) حه، شارجه) و آسیای شرق (فوجو و پنانگ) به دلیل امتیاز بالاتر در معیارهای اقتصادی و زیرساختی، در اولویت کوتاه مدت (۱ تا ۳ ساله) قرار دارند. شهرهای اروپایی (به جز ترکیه) با توجه به تحریمها، فاصله جغرافیایی و عدم اشتراکات فرهنگی، در اولویت بلندمدت (۵ ساله) پیشنهاد می شوند. بنادری نظیر دبی و دوحه گرچه در بررسی های قبلی رتبه بالائی داشتند اما با توجه به تحولات جنگی اخیر حداقل در شرایط فعلی گزینه مناسبی نیستند. شهرهای روسی (نظیر کالینینگراد) با وجود شباهت های بندری، به دلیل تحریم های بین المللی، هزینه بالای لجستیک، عدم اشتراکات زبانی و فرهنگی و نیز تأکید عمده مصاحبه شوندگان بر موانع سیاسی–اقتصادی، در پایینترین رتبه ها جای گرفتند.

بمنظور ارتباط گیری با این شهرها، روشهای متعددی وجود دارد. بهترین روش ارتباط از طریق مسئولان آن کشور یا شهر که دارای آمد و رفت و تعامل به کشورمان و یا شهر بوشهر می باشند نظیر سفارتخانه ها یا کنسولگری یا وابستگان فرهنگی و ... از سوی دیگر، انجمنهای دوستی بین کشورها و نهادهای همکاری شهری (مثال انجمن شهرداران آسیائی که مقر آن در تهران است) هم محفل مناسبی برای ارتباط گیری است. علاوه بر اینها، تجار یا فعالان فرهنگی و ... و افراد فعال و علاقه مند که دارای دسترسی مناسب هستند، می توانند بستر این تعامل و آشنایی را تدارک ببینند.

۸- مجامع بین المللی شهری پیشنهادی جهت عضویت

عضویت در شبکه ها و مجامع بین المللی شهری فراتر از خواهرخواندگی است و فرصتهای همکاری، آموزش، سرمایه گذاری و تبادل تجربیات را فراهم می کنند. با اینحال، عضویت در مجامع و نهادهای شهری بین المللی حرفه ای دارای چالش و دشواریهای بیشتری از پیمانهای خواهرشهری است و عموماً مستلزم آماده سازی برخی زیرساختها برای شهر است. البته برخی مجامع شهری بین المللی هم هستند که خیلی تخصصی کار نمی کنند و شرایط چندان سختی برای عضویت هم ندارند و بیشتر بستری برای معرفی و تعامل شهرها ایجاد می کنند و مهمترین موضوع پرداخت حق عضویت سالانه در آنهاست.

اگر بندر بوشهر بخواهد عضو یکی یا چندتا از این شبکه ها شود، مسیر پیشنهادی این است:

-تهیه بسته مستندات شهری - شامل اطلاعات جمعیتی، اقتصادی، موقعیت بندری، امکانات گردشگری، فرهنگی، زیست محیطی، برنامه های توسعه شهری

جدول(۳): نهادهای بین المللی پیشنهادی برای عضویت و همکاری

Table (3): International organizations proposed for membership and cooperation

مزیت برای بوشهر	نهاد
بوشهر با میراث فرهنگی، موسیقی جنوب، سنتهای محلی، نزدیکی به دریا و فرهنگ دریایی می‌تواند در زمینه «خلاقیت فرهنگی و گردشگری» نقش خوبی داشته باشد.	شبکه شهرهای خلاق یونسکو (UNESCO Creative Cities Network)
چون بوشهر شهری بندری است، عضویت در IAPH میتواند به تبادل تجربه، بهبود زیرساخت بندر، و پیوند با بنادر مهم دنیا منجر شود	موسسه بین المللی بنادر (International Association of Ports and Harbors)
چون دبیرخانه در تهران و تعداد زیادی شهرهای بزرگ و کوچک ایران در آن عضویت دارند و مطابق اساسنامه شرایط عضویت سهل گیرانهای دارد، تا در سطح منطقه ای دیده شود و ارتباطات آسیایی برقرار کند	مجمع شهرداران آسیایی (Asian Mayors Forum)

-پر کردن فرم عضویت یا نامه رسمی درخواست

-ارسال به دبیرخانه بین المللی - از طریق آدرس و ایمیل.

محدودیت‌های پژوهش

پژوهش حاضر با محدودیت‌های زیر مواجه بود که می تواند بر تعمیم پذیری یافته ها تأثیرگذار باشد:

۱ .**دسترسی محدود به مدیران ارشد :**برخی از مدیران ارشد سازمان بنادر و دریانوردی و نیز وزارت امور خارجه به دلیل حساسیت داده های تجاری و امنیتی، تمایل چندانی به مصاحبه نداشتند و در برخی موارد، مصاحبه ها با کارشناسان میانی یا معاونین جایگزین گردید.

۲ .**عدم وجود داده‌های کمّی یکپارچه :**آمار دقیق و بهروزی درباره میزان مبادلات تجاری گذشته بوشهر با شهرهای پیشنهادی (به تفکیک هر شهر) در دسترس نبود که این امر، پژوهشگر را به استفاده از قضاوت خبرگان به جای داده های ثانویه کمی در برخی معیارها مجبور ساخت.

۳ .**محدودیت زمانی :**با توجه به بازه زمانی انجام پژوهش (حدود ۶ ماه)، امکان آزمون مدل پیشنهادی در یک شهر مشابه (مانند چابهار یا بندرعباس) برای مقایسه و اعتباریابی بیشتر فراهم نشد.

۴ .**محدودیت در ضبط مصاحبه ها :**برخی از مصاحبه شوندگان (به ویژه مدیران ارشد دولتی) تمایل به ضبط صدا نداشتند و پژوهشگر مجبور به یادداشت برداری دستی شد که ممکن است موجب از دست رفتن برخی ظرایف بیانی گردد. برای جبران این محدودیت، بلافاصله پس از هر مصاحبه، یادداشتها بازنویسی و تکمیل شد.

نتیجه‌گیری

آنچه که حاصل این مطالعه است، پاسخ به سه سؤال اصلی پژوهش می باشد:

پاسخ به سؤال اول (ظرفیت‌ها و موانع): بر اساس یافته های حاصل از تحلیل مضمون مصاحبه ها و تطبیق با اسناد بالادستی، مهم‌ترین ظرفیت‌های بوشهر برای دیپلماسی شهری عبارتند از: موقعیت ژئوپلیتیک و مجاورت با آبهای آزاد، پیشینه تاریخی–تجاری و هویت چندفرهنگی، وجود منطقه آزاد تجاری–صنعتی، ظرفیتهای گردشگری اعم از تاریخی، طبیعی و موسیقی، صنایع نفت، گاز و انرژی، و معماری بومی و سواحل بکر. در مقابل، مهم‌ترین موانع شامل: کمبود زیرساخت‌های حمل ونقل به ویژه ریلی و هوایی، فرسودگی بافت شهری و تأسیسات، ضعف برنامه ریزی راهبردی و

ساختار نهادی، مشارکت ضعیف بخش خصوصی، کمبود نیروی متخصص در حوزه روابط بین الملل، و محدودیت توسعه شهری ناشی از استقرار پادگانها و نیروگاه اتمی می باشد.

پاسخ به سؤال دوم (اولویت شهرهای خواهرخوانده): از میان ۲۵ شهر پیشنهادی در پنج منطقه جغرافیایی، شهر دبی (امارات) در اولویت اول و شهر شانگهای (چین) در اولویت دوم خواهرخواندگی با بوشهر قرار دارند. استانبول (ترکیه)، چینگدائو (چین) و دوحه (قطر) به ترتیب رتبه های سوم تا پنجم را به خود اختصاص دادند. شهرهای کالینینگراد و نووروسیسک (روسیه) در پایینترین رتبه ها قرار گرفتند که دلایل اصلی آن عبارت است از: فاصله جغرافیایی زیاد، عدم اشتراکات زبانی و فرهنگی، هزینه بالای لجستیک، تحریمهای بین المللی علیه روسیه و نیز تأکید اکثر مصاحبه شونده بر موانع سیاسی–اقتصادیِ فراروی همکاری با شهرهای روسی. بنابراین، برخلاف رویه کنونی که گاه انتخابها صرفاً سیاسی یا غیرکارشناسی است، مدل پیشنهادی این پژوهش نشان می دهد که معیارهای اقتصادی و زیرساختی باید حداقل ۶۰ درصد وزن تصمیمگیری را به خود اختصاص دهند و شهرهای دارای اشتراکات تاریخی–فرهنگی و نزدیکی جغرافیایی، شانس بیشتری برای موفقیت توافقات خواهرخواندگی دارند.

پاسخ به سؤال سوم (راهبرد عملیاتی): راهبرد اصلی استخراج شده از ماتریسSWOT ، راهبرد ویژه همکاری های دریایی و خواهرخواندگی با اولویت خلیج فارس و آسیای شرق است. اجرای این راهبرد مستلزم اقدامات عملیاتی ذیل میباشد:

۱. تشکیل کارگروه تخصصی دیپلماسی شهری در شهرداری بوشهر با عضویت استانداری، اداره بنادر، اتاق بازرگانی و دانشگاه،

۲ .تهیه بسته چندزبانه معرفی ظرفیتهای سرمایه گذاری، گردشگری و صنعتی،

۳. حضور فعال در مجمع شهرداران آسیایی (AMF) و شبکه شهرهای خلاق یونسکو و پیگیری عضویت رسمی،

۴. مذاکره هدفمند با حداقل ۳ شهر اولویت بندی شده (دبی، شانگهای، استانبول) در سال اول با همکاری وزارت امور خارجه،

۵. برگزاری فستیوال سالانه موسیقی و فرهنگ جنوب با دعوت از هیئت های خارجی و رسانه های بین المللی،

۶. تدوین سند جامع جذب سرمایه گذاری خارجی با همکاری منطقه آزاد تجاری–صنعتی و ارائه تسهیلات به سرمایه گذاران خارجی.

شهر بوشهر و شهرداری و شورای شهر چنانچه مایل به فعال نمودن سازوکار دیپلماسی شهری در این شهر می باشند – امری که بدون تردید شهر بوشهر علیرغم همه ظرفیتهای تاریخی و فرهنگی و تجاری خود به دلیل کم توجهی از قافله آن در کشور خیلی عقب مانده است و فرصتهای توسعه و روزآمدی بسیاری را هم به همین دلیل از دست داده است – در وهله اول باید زیرساختهای اداری و نرم افزاری را در مجموعه شهرداری و در امور بین الملل خود فراهم نمایند. این زیرساختها شامل تهیه بروشورهای چندزبانه از ظرفیتها و استعدادهای شهری، بسترسازی برای آموزشهای مدرن به پرسنل و شهروندان و مستندسازی آنها، تهیه معرفی نامه بهروز از ظرفیت های موزه و گردشگری شهر، معرفی ظرفیتهای تجاری و اقتصادی و در عین حال لیست نمودن کمبودها و نیازهای توسعه پایدار شهری که دلیل رغبت این شهر برای همکاری با نهادهای بین المللی و شهرهای همتراز میباشد، است. نسخه انگلیسی سایت شهرداری در همین چارچوب الزامی است.

در گام بعد، بایستی از فراخوانهایی که به طور معمول از طرف وزارت کشور، وزارت امور خارجه و یا نهادهای دیگر ارسال میگردد، نهایت بهره برداری را نمود و شهرها و نهادهایی که مرتبط با علایق این شهر می باشند را انتخاب و درصدد عضویت و همکاری با آنها اقدام گردد.

در کنار اینها، در صورت فراهم شدن زمینه ها در چارچوب ارتباطات شخصی یا معرفی نمایندگان مجلس، مسئولین کشوری علاقه مند و... هم میتواند زمینه ارتباط گیری و معرفی گزینه هایی برای همکاری فراهم گردد. در عین حال،

برخی نهادها و شهرهای خارجی که اولویت های همکاری در آنها بالاست را میتوان مستقیماً ارتباط برقرار نمود و پس از تبادل مدارک و معرفی نامه و رفتوآمد مسئولین شهری، نسبت به عضویت یا قرارداد همکاری و خواهرخواندگی اقدام نمود.

پژوهش حاضر نشان داد که توسعه دیپلماسی شهری بوشهر، نه یک گزینه لوکس، بلکه یک ضرورت راهبردی برای جبران عقب ماندگیهای زیرساختی، جذب سرمایه، ارتقاء گردشگری و بازتعریف نقش این شهر–بندر در نظام منطقه ای و جهانی است. با این حال، تحقق این امر، نیازمند اراده جمعی، برنامه ریزی میان مدت (حداقل ۵ ساله) و هماهنگی میان نهادهای محلی و ملی است. در غیر این صورت، بوشهر با وجود تمامی ظرفیتهای تاریخی و جغرافیایی خود، همچنان در حاشیه توسعه بین المللی باقی خواهد ماند و فرصتهای ارزشمند همکاری با شهرهای همتراز را از دست خواهد داد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده‌اند و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

مشارکت نویسندگان

مشارکت نویسندگان در مقاله به شکل توضیح داده شده از سوی مجله، مورد تأیید نویسندگان این مقاله است.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

حامی مالی

مقاله حاضر از طرح پژوهشی به شماره ۵۲۷۴۸ به سفارش و حمایت مالی شهرداری بوشهر استخراج گردیده و انتشار این مقاله با ذکر حمایت انجام شده بخشی از تعهدات نویسندگان بوده است.

سپاسگزاری

از کلیه کسانی که در مراحل مختلف نوشتن این مقاله با نظرات خود ما را یاری دادند، سپاسگزاری می‌کنیم.

References:

1. Afzali, Seyyed Mohammad Javad; Shakour, Ali; Khorram Bakht, Ahmad Ali, (2022). Designing a model of the impact of adopted sister cities on urban development with emphasis on urban diplomacy and national development, *Geography and Regional Planning*, Year 12, No. 4, pp. 977-993 (in Persian) https://doi.org/10.22034/jgeoq.2022.307427.3336
2. Ahmadi, T., Jafari, Y., Rahimi, E. (2021). Analyzing of spatial inequalities in terms of territorial spatial arrangement (Case study: Bushehr province of Iran). *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 2(1), 1-16. (in Persian) www.srds.ir/article_132470_5f7d801d3a47a73727ee4eb22c3ae950.pdf
3. Amini Nejad, Gholam Reza, (2021). Analysis and evaluation of effective components in urban tourism branding (case study of Bushehr Port), research project for the General Directorate of Cultural Heritage, Tourism and Handicrafts of Bushehr Province. (in Persian)
4. Bushehr Province Management and Planning Organization, (2026). Selected Economic, Social and Cultural Indicators and Indicators of Bushehr Province, Publication of the Statistics and Information Department (in Persian)

5.Ehsanifar, Mina, (2012). Explaining the role of adopted sister cities in increasing convergence and developing political and cultural relations with Isfahan, Supervisor: Enayatollah Yazdani: MA thesis, University of Isfahan (in Persian)
6.Cohen, Gil, (2020). the sister cities program and tourism, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, Volume 45, Pages 182-191, https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2020.08.012
7.Cremer, R. D.; Anne, D. B.; & Ann, D., (2003). International Sister-Cities: Bridging the Global-Local Divide. *American Journal of Economics and Sociology*, 60, 377-401, https://doi.org/10.1111/1536-7150.00066
8.Dehshiri, Mohammad Reza, (2013). Paradiplomacy in the Age of Globalization: A Case Study of Urban Diplomacy, *Quarterly Journal of Strategic Studies in Public Policy*, Volume 4, Issue 13, March 2013, Pages 34-54 (in Persian) https://sspp.iranjournals.ir/article_5698.html
9.Ghorchi, Morteza; Razavian, Mohammad Taqi; Dastvareh, Fereshteh, (2022). Urban Diplomacy and Its Legal Status at the Scale of Local Governments, *Bi-Quarterly of Human Built Environment Studies*, Volume 1, Number 2, Fall and Winter, pp. 51-71 (in Persian) https://doi.org/10.30487/hmes.2023.1972284.1020
10.Ghorchi, Morteza; Kaviani-Rad, Javad, (2019). Studying the Compatibility of Urban Diplomacy with the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran, Case Study: Sister Cities of the Tehran Metropolitan Area, *Geopolitics Quarterly*, Year 15, Issue 1, Spring, pp. 60-84 (in Persian) https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17354331.1398.15.53.3.4
11.Grandi, Lorenzo Kihlgren, (2020). City Diplomacy; Cities and the Global Politics of the Environment, Springer Nature, https://doi.org/10.1007/978-3-030-60717-3
12.Hamidi, Seyed Jafar, (2005). The Beautiful Province of Bushehr, Shoro Publishing (in Persian)
13.Mashhad Municipality, (2013). Roads Taken and Untaken: Documentary Activities and Experiences of Mashhad Municipality. Ahang Ghalam Publications (in Persian)
14.Mashhad Municipality International Cooperation Group, (2017). Report on the Achievements of Mashhad Municipality from Interaction with International Organizations, Mashhad: Planning and Development Department of Mashhad Municipality (in Persian)
15.Manfredi-Sánchez, Juan Luis, (2022). The political economy of city diplomacy, *Economic and Political Studies*, 10:2, 228-249, https://doi.org/10.1080/20954816.2021.1899622
16.Moghtafari, A., Talachian, M., Estelaji, A. R. and Mohammad Reza, F. B. (2026). Meta-Analysis of Scientific Articles on the Concept of Smart Sustainable Cities in Iran and Worldwide. *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 7(2), 80-95. (In Persian) www.srds.ir/article_233616_4493cc142ee2f4c2df4d54fc970d83ba.pdf
17.Njezula, Luncedo, (2021). City Diplomacu: paper collection, South African cites network, https://www.sacities.net/wp-content/uploads/2021/01/City-Diplomacy-Papers_Volume-1_.pdf
18.Reich, S., (2013). City Diplomacy: The Role of Cities in the International System. Routledge.
19.Sistercities, (2021 A). Retrieved from city of San Antonio Donates to Chennai sister city for COVID RELIEF , Jun 11: https://sistercities.org/2021/06/11/cityof- san-antonio-donates-10k-to-chennai-sister-city-for-covid-relief/

20. Sistercities, (2021 B). Retrieved from sister cities aapi highlight stories , May 28: https://sistercities.org/2021/05/28/sistercities-aapi-highlight-stories/
21. Surmacz, Beata, (2018). City diplomacy, Barometer regionally, no 16, https://doi.org/10.56583/br.382
22. Suvin, Afe; Amiri, Soheila (2022). Urban Diplomacy: Current Trends and Future Prospects, Translator: Mohsen Amiri, Tehran: Soroush Publishing (in Persian)
23. Tadbir Shahr (2019). Strategic planning and development of the five-year strategic plan for the Bushehr Port Municipality 2019-2024, client: Bushehr Municipality (in Persian)
24. Tafazzoli, Hossein; Mohammadi, Yousef and Tavakoli, Mohammad (2021) Investigating the status and importance of sister cities and the capacities of urban sisterhood in Iran, *Science of Political Interpretation*, Year 3, Issue 09, Winter, pp. 58-86 (in Persian) https://ensani.ir/fa/article/493832
25. Van Ham, Peter, (2008). "Place Branding: The State of the Art," The Annals of the American Academy of Political and Social Science 616 (March 2008): 127-133, https://doi.org/10.1177/0002716207312274
26. Zainali, Hajar (2008). Sisterhood of Cities, Municipalities, Year 9th Bahman, Issue 92 (in Persian) https://www.magiran.com/paper/showpdf/1e5ca882-850b-4eaa-b12f-b531d2ec073c?p=885283&m=1108

OPEN ACCESS

COPYRIGHTS

© The Author(s). This is an open access article under the CC BY-NC license:
https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/
Publisher: *Private with Cooperation Iranian Geography and Urban Planning Association.*